

AMATÉRSKÁ SCÉNA

ROČNÍK 9
ŘÍJEN
4 KČS

22

10

CENY 42. JH

CENA MINISTERSTVA KULTURY ČSR (rovnocenná s cenou MK SSR) divadelnímu souboru Hvězdoslav při Podtatranském divadle ve Spišské Nové Vsi za inscenaci hry Osvalda Zahradníka **SÓLO PRO BICÍ (HODINY)**.

CENA MINISTERSTVA KULTURY SSR (rovnocenná s cenou MK ČSR) divadelnímu souboru ZK ROH Pal Magneton v Kroměříži za inscenaci hry Karla Čapka **MATKA**.

CENA VĚ KNV V HRADCI KRÁLOVÉ divadelnímu souboru Malého divadla ZK ROH STZ v Ústí nad Labem za inscenaci hry Maxima Gorkého **VASSA ŽELEZNOVÁ**.

CENA ČUV SSM ANTONÍNU BAŠTOVI za režii a pedagogickou práci s mladými při inscenování hry Václava Klimenta Klicpery **Každý něco pro vlast**.

CENA ÚSTAVU PRO KULTURNĚ VÝCHOVNOU ČINNOST V PRAZE **BĚNOVI MICHALSKÉMU**

za režii hry Osvalda Zahradníka **Sólo pro bicí (hodiny)**.

CENA OSVETOVÉHO ÚSTAVU V BRATISLAVĚ

JAROSLAVU HYNKOVI za režii hry Karla Čapka **MATKA**.

CENA KRAJSKÉHO KULTURNÍHO STŘEDISKA V HRADCI KRÁLOVÉ **EVĚ ČEJCHANOVÉ**

za postavu Vassy Železnové ve stejnojmenné hře Maxima Gorkého.

CENA KRAJSKÉ A OKRESNÍ ODBOROVÉ RADY MARGARETĚ LOPATOVÉ za postavu Paní Conti ve hře Osvalda Zahradníka **Sólo pro bicí (hodiny)**.

CENA SVAZU DIVADELNÍCH OCHOTNÍKŮ NA SLOVENSKU SLÁVCE TRČKOVÉ za postavu Zaniny ve hře Julia Zeyera **Stará historie**.

CENA MĚSTNV V HRONOVĚ LUDMILE ČÁPKOVÉ

za postavu Matky ve stejnojmenné hře Karla Čapka.

CENA SVAZU ČESKÝCH DIVADELNÍCH OCHOTNÍKŮ **ING. LADISLAVU ROŠTÁROVI**

za postavu Františka Ábela ve hře Osvalda Zahradníka **Sólo pro bicí (hodiny)**.

CENA OKRESNÍHO NÁRODNÍHO VÝBORU V NÁCHODĚ

BRANĚ SOPÚCHOVI za postavu Jana ve hře Julia Barč-Ivana **MATKA**.

CENA KRAJSKÉHO VÝBORU ODBOROVÉHO SVAZU ZAMĚSTNANCŮ V KULTUŘE V HRADCI KRÁLOVÉ

divadelnímu souboru ZK ROH Pal Magneton Kroměříž za **VÝTVARNOU A TECHNICKOU SLOŽKU** hry Karla Čapka **MATKA**.

Snímky shora: **Sólo pro bicí (hodiny)**, L. Čápková jako **MATKA** (K. Čapek), E. Čejchanová jako **VASSA**, Divadlo pro 111 (**Každý něco pro vlast**). Foto P. Štoll

42. JIRÁSKŮV HRONOV

PROJEV PŘEDSEDY POROTY DR. MARIANA MIKOLY NA ZÁVĚREČNÉM VEČERU

42. Jiráskov Hronov bol pripravený ako celoštátna prehliadka českých a slovenských ochotníckych súborov. O účasť na Jiráskovom Hronove súťažili ochotnícke kolektívy na medzikrajových prehliadkach v Krnove, Jablonci, Táboře a na celoslovenskej prehliadke v Spišskej Novej Vsi. Hlavným zámerom poriadateľov 42. Jiráskovho Hronova bolo vytvoriť z celoštátnej prehliadky neformálne, tvorivé i pracovné stretnutie ochotníckych divadelníkov, vyvolať i podnietiť diskusie o smysle a perspektívach amatérskeho divadla v našej socialistickej prítomnosti a ukázať návštevníkom Jiráskovho Hronova súčasnú inscenačnú úroveň českého a slovenského ochotníctva. Nic menej dôležitý bol aj ďalší cieľ: podnietiť a inšpirovať ochotníkov k tvorivému prístupu v dramaturgickej, réžijnej i hereckej práci.

Odborná porota sa nazdáva, že spomínané základné tendencie a ciele 42. Jiráskov Hronov aj splnil. Chceme však upozorniť na závažnú skutočnosť, že tie inscenácie, ktoré sa dostali na plagát tohoročného Jiráskovho Hronova, nemožno považovať za reprezentatívnu vzorku českého a slovenského ochotníctva. Nemožno ju považovať za reprezentatívnu vzorku v tom zmysle, že by ona postihovala, či už z aspektu dramaturgického alebo inscenačného, zložitú a členitú problematiku nášho amatérskeho divadla. Tá je oveľa diferencovanejšia i komplikovanejšia, než sú ju schopné odraziť prehliadkové hronovské inscenácie.

No napriek tomu, predsali, dávajú podnet i materiál k istým zovšeobecneniam.

Inscenácie, ktoré sme na prehliadke videli, sú svedectvom toho, ako sa začleňuje české a slovenské ochotnícke divadlo do kontextu nášho súčasného umeleckého diania, akými hodnotami ho obohacuje a ako tvorivá práca ochotníkov podporuje tie kultúrno-politické zábery, ktoré pre oblasť záujmovej umeleckej činnosti vyplývajú z kultúrnej politiky Komunistickej strany Československa.

Keď posudzujeme predstavenia 42. Jiráskovho Hronova z hľadiska dramaturgického, tak zisťujeme, že naši ochotníci sa snažia vytvárať také javiskové diela, ktoré by mali schopnosť zasiahnuť intelektuálny a emocionálny život súčasného človeka, ktoré by človeka v hľadisku formovali v zmysle pozitívnych mravných a občianskych ideálov socialistickej spoločnosti. Preto oprávnené vyslovujeme spokojnosť nad spoločenskou angažovanosťou ochotníckej dramaturgie. Cesta ďalšieho zintenzívnenia tejto angažovanosti, ktorá ešte viacej priblíži naše ochotníctvo naozajstnému socialistickému typu divadelnej tvorby, mala by sa vyznačovať úvážaním pôvodnej dramatickej tvorby, ktorá v umeleckých obrazoch postihuje svet súčasníkov a život našej spoločnosti. Pravda, situácia na poli pôvodnej tvorby nie je najlepšia. Vyslovujeme však nádej, že nové diela budú postupne vznikať čoraz v hojnejšom počte a naši ochotníci určite s tvorivým zápalom po nich siahnu.

Vassa Železnovová priekopníka socialistickej dramatiky Maxima Gorkého, Sóló pre bicie (hodiny) súčasného slovenského autora, Každý niečo pre vlast klasika Václava Klimenta Klicperu, Dvaja, Matka zabudnutého Júliusa Barča Ivana, Stará história od Júliusa Zeyera a Matka Karla Čapka odovzdali návštevníkom tohoročného Jiráskovho Hronova nejednen myšlienkový podnet, bez ohľadu na to, či ho dramatik sprostredkúvajú divákovi v polohe tragickej alebo komediálnej.

Rádi konštatujeme, že ruská klasická i sovietská dráma sa stala trvalou oblasťou dramaturgického záujmu našich ochotníckych kolektívov. Vyslovujeme presvedčenie, že tento vzťah ke kultúre národov Sovietskeho zväzu si naši ochotníci naďalej uchovávajú a prehliabia ho ďalšími objavovými krokmi pri uvádzaní sovietskej i ruskej dramatiky na našich ochotníckych javiskách. Okrem uvedenia Vassy

Železnovovej možno považovať za dramaturgický čin aj naštudovanie súčasnej hry Osvalda Záhradníka a za podnet aj uvedenie málo uvádzaných dramatikov Júliusa Barča Ivana a Júliusa Zeyera.

Estetika dramatického umenia nás poučuje, že dráma je len základom vzniku divadelného diela, je pôdorysom, nad ktorým vyrastá zložitá architektónika divadelnej inscenácie. Čo to v umeleckej praxi znamená? Aby divadelné dielo bolo schopné rezonovať v hľadisku, musí mať okrem svojich ideových aj estetické hodnoty, či presnejšie povedané, musí dojsť k harmónii a stretnutiu týchto dvoch zložiek, ktoré sú vlastne každéj umeleckej štruktúre. Teda: cesta ďalšieho napredovania našich ochotníckych súborov vedie cez zvyšovanie umeleckých nárokov, cez objavnejšie a tvorivejšie využívanie všetkých tých výrazových prostriedkov, ktoré tvorcovia divadelných inscenácií majú k dispozícii.

Ak z tohoto zorného uhlu sa pozeráme na predstavenia 42. Jiráskovho Hronova, tak musíme kriticky konštatovať, že do značnej miery sme sa stretli zo zúženými réžijno-inscenačnými postupmi, že tvorcovia inscenácií v dostatočnej miere nevyužívajú všetky tvorivé postupy i metódy javiskového ozvláštnenia dramatickej predlohy. Na túto skutočnosť upozorňujeme preto, lebo nechceme, aby naše ochotnícke divadlo inscenačne zošedivelo a stalo sa muzeálnym. Naopak, chceme, aby sa vyznačovalo pestrou paletou javiskových postupov, chceme, aby vznikali také divadelné diela, ktoré odovzdajú divákovi autorovu myšlienku v emocionálnom a umelecky plnohodnotnom tvare, ktoré budú operovať silou obrazného vyjadrovania, naplno zaujmú a strhnú človeka v hľadisku.

Prehliadkové predstavenia, vari výraznejšie ako po iné roky, vyznačovali sa značnou vyváženosťou jednotlivých zložiek divadelnej syntézy. Prejavilo sa to rovnako v zložke hudobnej, tanečnej pohybovej a platí to aj pre zložku výtvarnú, hoci úroveň scénografie je ešte stále nízká a neprevyšuje sa ako neobyčajne dôležitý prvok korešpondujúci a znásobujúci réžijný zámer a koncepciu.

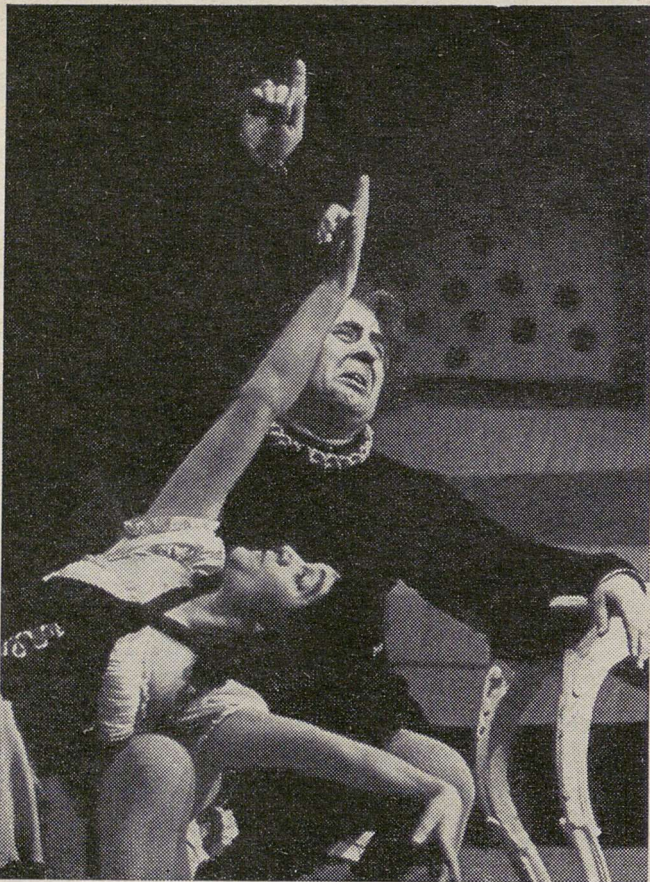
Inscenácie 42. Jiráskovho Hronova boli zaujímavé tým, že vari každá priniesla vzácne hodnoty v oblasti hereckej. Smelo a bez zveličovania možno konštatovať, že tohoročný Jiráskov Hronov sa stal galériou zaujímavých, kultivovaných a pôsobivých hereckých výkonov. Dokumentoval vysokú úroveň ochotníckeho herectva, ktoré vo svojej špičke znesie tie najnáročnejšie kritéria, herectva stierajúceho rozdiely medzi profesionálnou a ochotníckou tvorbou.

V tomto smere sa opäť prejavila neobyčajne významná funkcia amatérskeho divadla v tom zmysle, že ono poskytuje priestor nadaným jednotlivcom umelecky sa realizovať a v plnom rozsahu umožňuje uplatniť ich tvorivé schopnosti. V tomto zmysle ochotnícke divadlo má dôležitý zástoj medzi ostatnými druhmi záujmovej umeleckej činnosti.

Niet pochýb o tom, že záujmová umelecká činnosť, včetně ochotníckeho divadla, veľkoryso a všestranne podporovaná socialisticou spoločnosťou, prispieva k harmonickému rozvoju ľudskej osobnosti. Už dnes realizujeme myšlienku zakladateľov vedeckého socializmu Marxa a Engelsa o tom, aby každý človek, ktorý má talent, mal aj možnosť svoj talent rozvíjať.

Počas prehliadky porota sa stretla s účastníkmi Jiráskovho Hronova na voľných tribúnach, na ktorých oboznámila prítomných s jej názorom na jednotlivé predstavenia a všimla si aj viacerých obecných problémov. Preto upustíme už od obšírného hodnotenia prehliadkových inscenácií a obmedzíme sa len na najdôležitejšie konštatovania.

Inscenácia Gorkého Vassy Železnovovej, okrem už spomínaného dramaturgického počínu s veľkým kultúrno-politickým dosahom, zaujala tým, že dokázala myšlienково zlo-

Stará historie Julia Zeyera v provedení plzeňského souboru. S. Marovič (Pandolfo) a Sl. Trčková (Zanina). Foto P. Štoll

Žitý a náročný text javiskovo interpretovať bez toho, aby bolo došlo k podstatnej redukcii dramatických charakterov i občianskeho posolstva Gorkého diela. Súbtor Malého divadla Závodního klubu ROH Severočeských tukových závodov Ústí nad Labem s tvorivým zápalom odovzdal svoje schopnosti i elán do služieb Gorkého myšlienok. Iná vec je, do akej miery sa podarilo ústeckému súboru, vedenému režisérom Ladislavom Antonym, odhaliť podtext všetkých charakterov. V tomto zmysle porota vzniesla voči predstaveniu aj kritické výhrady (nevýrazná herecká interpretácia mladých charakterov, nedotiahnutá koncepcia niektorých postáv a podobne). Na strane druhej zase vysoko oceňila sústredený a plastický výkon Evy Čejchanovej v postave Vassy Železnovovej.

Pocitovú hru Osvalda Záhradníka Sólo pre bicie (hodiny), konfrontujúcu životné pocity dvoch protipólnych generácií, dôchodcov a dospievajúcej mládeže, uviedol na prehliadke súbor Hviezdoslav zo Spišskej Novej Vsi. Režisér Beňo Michalský sa úspešne vyrovnal s autorovou dramatickou prvotinou v tom zmysle, že sa mu podarilo zaangažovať diváka do emotívneho sveta postáv. Silnou stránkou inscenácie sú talentované herecké výkony Margaréty Lopatovej a ing. Ladislava Roštára, zatiaľ čo jej slabšou stránkou sú interpreti sveta mládeže. Hlavnou devízou inscenácie však je, že je schopná prihovoriť sa k divákovi problematikou našej súčasnej spoločnosti.

Mladí divadelníci z Divadla pro 111 z Českých Budějovic pripravili inscenáciu významného predstaviteľa českého obrozeneckého divadla Václava Klimenta Klicpera Každý niečo pre vlast. Inscenáciu prijala porota kladne, lebo je vytvorená vyhraneným inscenačným štýlom antiluzivného, dynamického a komediálno-burleskného divadla. Táto inscenácia, vytvorená režisérom Antonom Baštom, narušila

svojou žánrovou i scénicko-interpretačnou orientáciou monotónnosť réžijných postupov tohoročného Jiráskovho Hronova, hoci sa tak stalo do značnej miery aj na úkor niektorých myšlienkových polôh Klicperovho textu.

Neobyčajne náročnú, myšlienkovu zložitú a zvláštnymi prostriedkami autorského rukopisu poznačenú hru Júliusa Barča-Ivana Dvaja naštudoval Divadelný súbor Závodného klubu ROH Chemických závodov Juraja Dimitrova v Bratislave. Inscenácia bratislavských ochotníkov bola určite pre mnohých divákov zaujímavým stretnutím s dielom významnej osobnosti slovenskej drámy z medzivojnového a vojnového obdobia. Súčasne však upozornila na dôležitosť dramaturgicko-réžijnej prípravy, ktorá je základným predpokladom k tomu, aby režisér nezdelil príbeh hry len v primárnej významovej rovine, ale znásobil silu autorových myšlienok dôsledným divadelným rozkrytím textu, a to takými prostriedkami, ktoré korešpondujú s poetikou dramatikovho diela.

Stará história Júliusa Zeyera, po ktorej siahol Divadelný súbor Závodného klubu ROH Škoda Plzeň, je vhodným dramaturgickým číslom ochotníckych kolektívov. Talentované herecké sily tohto kolektívu však režisér Štěpán Marovič nedokázal využiť v štýlove čistejšom, podľa jednotného štýlotvorného princípu vytvorenom predstavení. Aj v tejto inscenácii musíme spomenúť výrazný výkon Slávky Trčkovej ako Zaniny.

Divadelný súbor Závodného klubu ROH Pal Magneton Kroměříž predstavil sa prehliadkovému obecenstvu našudovaním Čapkovkej apelatívnej drámy Matka. Inscenácia sa vyznačovala prítomnosťou tvorivého réžijno-dramaturgického pohľadu režiséra Jaroslava Hyneka na Čapkov text, neobyčajne výrazným, citlivo prepracovaným hereckým výkonom Ludmily Čápkovej v postave Matky, ako aj vyvážene

Štollův záběr ze hry Bély Élesse Hračky člověka; uvedl maďarský soubor z Tatabánye

Fotografie ze hry *Bély Éliesse Hračky člověka*, kterou na letošním Hronovu uvedl hostující maďarský soubor Tatabáňská hornická scéna, Tatabánya.

nostou jednotlivých umeleckých a technických zložiek predstavenia. Najväčším nedostatkom inscenácie divadelníkov z Kroměříže je jej herecká nevyváženosť. Naštudovanie Čapkovej Matky je svedectvom toho, že sa vypláca umelecky sa popasovať aj s drámou bohatej javiskovej tradície a hľadať v nej nové, pre súčasného diváka aktuálne i zaujímavé významové roviny.

Divadielko Na kolajach pri Uzlovom klube ROH Železníčiar v Spišskej Novej Vsi nás upozornilo vari na najlepšiu Barč-Ivanovu hru Matka. Inscenácia sa vyznačuje úctou k sile autorových myšlienok. Režisér Oldo Šabek sa nesnažil o vonkajšiu javiskovú ilustráciu Barčovho textu. Sústredil sa na hereckú zložku, pravdivosť a psychologickú presvedčivosť ich výrazu. Tento réžijný zámer sa prejavil v hereckej vyváženosti, najmä postáv Matky a Jana (Viera Šabeková — Braňo Sopúch), hoci výsledný inscenačný tvar mohol byť divadelne účinnejší, to znamená rytmicky prepracovanejší, dynamickejší a plastičkejší.

V duchu tradície vystúpil v predvečer 42. Jiráskovho Hronova Divadelný súbore Domu kultúry Závodu Víťazného februára v Hradci Králové s hrou Lucerna od Aloisa Jiráska. Inscenácie dramatického odkazu Aloisa Jiráska mali by sa stať organickejšou súčasťou hronovských prehliadok v tom zmysle, aby priniesli nové podnety pri uvádzaní Jiráskovho dramatického odkazu a svojimi umeleckými kvalitami sa vyrovnali najlepším inscenáciám Jiráskových Hronovov. S umeleckým činom sme sa však v tomto smere už dlho nestretli.

Na 42. Jiráskovom Hronove pohostinsky vystúpil zahraničný súbore z Maďarskej ľudovej republiky — Banícka scéna z Tatabánye. Význam vystúpenia zahraničného divadelného kolektívu na Hronovoch vidíme v tom, že pribli-

žuje nám prejavy ochotníckeho života v socialistických krajinách. Vzniká možnosť konfrontácie našich domácich ochotníckych snažení so snaženiami ochotníkov z bratských socialistických krajín. Nazdávame sa, že vystúpenie maďarského súboru bolo zaujímavé a prinieslo ne jeden podnet aj pre prácu našich ochotníkov: divadelnú hravosť, technickú pripravenosť, dôraz na kultivovanosť javiskového výrazu atď.

Odborná porota považuje za potrebné venovať krátku poznámku mladým ochotníkom — divadelnej mládeži, ktorej rady z roka na rok rastú a rozširujú sa. Presvedčili sme sa o tom aj počas 42. Jiráskovho Hronova.

Na javisku medzi účinkujúcimi, ale aj medzi účastníkmi sme našli veľa mladých tvári. Je to zjav radostný a potešiteľný, pretože dokumentuje vzťah mladej generácie k duchovnému životu socialistickej spoločnosti, k jej umeniu a k veciam spoločensky užitočným. Vari sa vám bude zdať, mladí priatelia, že pri posudzovaní prehliadkových inscenácií sme boli ku vám kritickejší a náročnejší, ako k ochotníkom starším. Menšie herecké skúsenosti sa zákonite museli vo vašich výkonoch prejavíť. Ak sme boli k vám kritickí, tak len preto, že chceme, aby ste dosiahli úroveň tých starších a umelecky vyzratých i skúsenejších ochotníkov. Uchovajte si lásku k divadlu, neľakajte sa prekážok a nadšene neste pochodeň, ktorú kedysi odovzdal našim starým otcom a materiam Josef Kajetán Tyl, a na Slovensku Gašpar Féjerpatský Belopotocký.

Z DENÍKU KLUBU MLADÝCH NA 42. JIRÁSKOVĚ HRONOVĚ

M. Hlávková (Ludmila) a M. Černá (Anna Onošenková) z Gorkého dramatu Vassa Zeleznovová. Foto P. Štoll

M. Vicherková (Správcová) a D. Filipová (Minka) z Divadla pro 111, PKD České Budějovice ve hře V. K. Klicpery Každý něco pro vlast. Foto P. Štoll

28.—30. 7. 1972

Deník začal vznikat tehdy, když jsem bloudil v okolí městečka Ústětk, okres Litoměřice, a hledal Krajský pionýrský tábor v Brusově a v něm brněnské Pirko a Jindru Delongovou. Měli jsme totiž sestavit denní program Klubu mladých pro 42. Jiráskův Hronov. Myšlenka deníku vznikla proto, aby pokus s novým typem práce a zábavy mladých účastníků Jiráskova Hronova byl zachycen ze dne na den. Už místo vzniku ovlivnilo program Klubu mladých. Byl inspirován poetickou přírodou, táborovým ohněm, deštěm, který nutil k přemýšlení a vybírání nápadů. Bylo nutno opatřit rekvizity, texty her, scénář commedie dell'arte a jiné materiály, poznat metody improvizací a etud praktikovaných členy Pirka atd.

5. 8. 1972

Účastníci Klubu mladých se sjíždějí. Část souboru Pirko autobusem a 7 odvážlivců jede 180 km z Brusova na kolech. První však přijíždějí děvčata ze Svitav a chlapec ze Sobotky. Ubytování i pracovní sálek v Dřeviči připraven a nový předseda Kruhu přátel, soudruh Ducháč vyvíjí maximální aktivitu, aby bylo vše v pořádku. Dozvídáme se, že nepřijedou chlapeci ze Slovenska, s nimiž jsme počítali, škoda! V 15,— hod. první schůzka Klubu mladých, členové si upravují v sále pracovní prostředí. Navštěvujeme Vasu Zeleznovovou.

6. 8. 1972

V 10,— hod. první pracovní setkání, vyřešeny programové a organizační záležitosti, následuje kolektivní improvizace k navázání vzájemného kontaktu.

V 16,30 hod. návštěva představení hry O. Zahradníka: Sóló pre bicie (hodiny).

Ve 20,— hod. úvodní slovo k dosavadním inscenacím Lucerna, Vassa Zeleznovová a Sóló pre bicie (hodiny).

V 21,— hod. začíná se vlastní práce — etudy k uvolnění. Ve vytvořených dvojicích představuje jeden hadrového panáka a druhý jeho principála. Navazuje se na křečovitost, konkretizo-

vanou na situace ve viděných inscenacích. Z uvolnění pak přecházíme do napětí, skupina vystupuje na vysokou horu, silnější podírají slabší při pochodu. S maximálním vypětím dosahují všichni cíle. Etudy se opakují.

Účastníci se rozdělují na tři skupiny a každá skupina dostává 10 minut na rozpracování improvizace na téma scény o zpropitném. Výsledky jsou zcela překvapující. Všechny tři skupiny vytvořily improvizovanou scénu, v níž je cizí člověk skupinou nucen k jednání, které by jinak nedělal (zaplacení zpropitného, uhození, políbení). Večer končí u klavíru a dohodou o výletu příští den do Šporkova Kuksu.

7. 8. 1972

V 6,30 hod. odjezd všech členů Klubu mladých vlakem do Žďáře. Volného času při přestupování v Jaroměři využíváme k návštěvě Josefova — bývalé rakouské pevnosti založené roku 1780. Útrapy spojené s nevypočítatelností ČSD jsou vyváženy barokními sochami Matyáše Brauna. Udělalo se překrásné teplé počasí. Unaveni se všichni vracíme do Hronova. Svižné česko-budějovické představení, plné jasu, humoru, fantazie, mládí a svižnosti přemáhá únavu a všichni se bavíme s V. K. Klicperou.

Večer po úvodním slovu diskutujeme s hosty z Jablonce nad Nisou, kteří nás navštívili a kteří Klicperovu komedii také inscenovali. Hudební podněty zhlédnutého představení přecházejí v písničky, zpěv a tanec. Nicméně centrem večera jsou improvizace na pocity a nálady, které přináší hudba. Ukazuje se značná fantazie členů Klubu mladých, což je dobrou předzvěstí dalších dnů.

8. 8. 1972

Dopoledne volná tribuna. Poučujeme se u moudrých a povolanych. Vzhledem k silicím vedrům přichází k využití znamenité dřevíčské koupaliště.

V 16,30 hod. návštěva představení hry Julia Barče — Ivana: Dvaja.

Ve 20,— hod. poprvé v deníku zaznamenáváme neobvyklé kvality jídla v dřevíčské hospodě. Vedoucí pan Konec vešel zcela skrze žaludek účastní-

Divadelní soubor ZK ROH PAL Magneton uvedl na 42. JH Čapkovu Matku. Na snímku je Gustav Hrabal jako Kornel. Foto Pavel Štoll

ků Klubu mladých do jejich srdcí.

V 21.— hod. prostějovský soubor — vítěz Wolkrova Prostějova inscenuje pro Klub mladých a hrstku hostů svoje pásmo: Transcendentní Prévert. Vystoupení nás všechny zaujalo a večer pokračuje Kainarovými Rozhlásky v provedení svitavských děvčat a premiérou písniček z připravovaného muzikálu Pirka. Kolem půlnoci přicházejí někteří členové prostějovského souboru a beseda s nimi se táhne dlouho do noci.

Účastníci Klubu mladých se rozdělují v průběhu večera do tři skupin a dostávají do rukou scénář commedie dell'arte: Zamilovaná historie. Po krátkém úvodu je uloženo každé skupině, aby příští dopoledne promyslela a nalezla improvizované představení commedie dell'arte s tím, že ve 14.— hod. si ji vzájemně předvedeme.

9. 8. 1972

Během dopoledne jedna skupina vymýšlí a zkouší v našem sálku dřevického kina, druhá skupina si vybrala koupaliště a třetí skupina odešla do přírody.

V 14,05 hod. velké pozdvižení na dřevickém koupališti. Na skluzavce se objevuje Lionato, ohlásí dějství první a ladně sjede do víru chladných vln. Pluje ke své Lavinii stojící se služkou Zaninou na parketu nad vodou a začíná se rozvíjet velký děj o lásce, úkladech, pomstě a rozuzlení za neobyčejné pozornosti koupající se veřejnosti. Když dozněly zvuky kytary a mladí milenci se dostali, přecházíme do našeho sálku, kde principál druhé skupiny bubnem a hlasem vypěstěným sborovým zpěvem ohlašuje nikdy předtím nevidanou komedii a znovu se před námi otevírá příběh Lavinie a jejího Lionata, Zaniny a Pedrolina, notáře a Pandolfa včetně lidu obojího polí. Po potlesku si rozdělují role třetí skupina, při tom dochází ke rvačce o roli milenky, vše se však řeší a principál z nápovědní budky aranžuje, napovídá a organizuje celou komedii.

Štafle a pruh látky tvoří tu balkon, tu vchod, tu stěnu. Všechny tři etudy přinesly tolik nápadů, námětů a fantazie, že by to vydalo na několik inscenací. Byli jsme pak zklamáni odpoledne při Zeyerově Staré historii, že téměř jediným vzrušujícím zážitkem plzeňské inscenace byl šerm, který jaksí do komedie nepatřil.

Večer po úvodním slově s rekapitulací vývoje českého divadla zhruba od roku 1810 do roku 1910 zakončil se produktivní a prací naplněný den Klubu mladých.

10. 8. 1972

Bylo vyhlášeno pracovní dopoledne, ve kterém byl proveden kaleidoskop improvizací od rozcvičky při hudbě až po čitelnost pohybu, sdělitelnost gesta, cvičení fantazie na představu viděné krajiny a fantastické krajiny, až po práci s rekvizitou, jak domělou, tak zástupnou, tak reálnou. Na závěr čtyři skupiny (z nichž každá dostala k dispozici kus látky, skleněný půllitr, papírový tácek od piva, popelník a židli) vytvořily příběhy, do něhož tyto rekvizity jako zástupné byly zapojeny.

Jedna skupina hasila oheň, druhá sehrála pohádku jak děda měnil až vyměnil, třetí sehrála loutkové představení o Staré historii a čtvrtá skupina v pralesi nalezla kokosový ořech, kterým po rozbíjení zahnila hlad.

Odpoledne se chladila vedrem a fantazií rozhrátá těla v koupališti.

V 16,30 hod. návštěva hry K. Čapka: Matka. Vidíme však jen část, protože až do 18.15 hod. nejde elektrický proud a na večer máme připraveno vystoupení Pražských trubadúrů v našem sále. Jedna malá bouřka nám zkomplikovala program, ale nakonec po písňovém programu trubadúrů pokračuje společná zábava.

11. 8. 1972.

Dopoledne navštívujeme druhou volnou tribunu. Jsme překvapeni velmi vysokým hodnocením inscenace Zeyerovy komedie a dozvídáme se víc o au-

torovi hry Dva ja, Juliu Barčovi — Ivanovi. Hodnocení Čapkovy hry Matka přešlo v zajímavou úvahu o inscenacích klasických textů, jejich úprav a pojetí. Inscenace sama se jeví mladým příliš tradiční, křečovitá, přecházející místy až do expresivního výrazu nezvládnutých hlasů a gest. Také výprava se mladým nelíbí svou mnohostí věcí nakupených na jevišti.

Ve 13.— hod. natáčíme krátký rozhovor do rozhlasu o smyslu Klubu mladých a stanoviska členů. Škoda, že nepřišla děvčata ze Svitav, protože chlapcům z Pirka se práce nejeví novou mimo úzké vazby na hronovské inscenace.

V 16.— hod. navštívujeme ve Slavii pořad maďarského souboru.

Večer nejde po bouřce opět proud. Probráme po úvodním slově inscenaci Matky a vystoupení maďarského souboru, rozvíjí se diskuse, která přechází po příchodu soudruha Turzníka z Mladé fronty k jakémusi závěrečnému hodnocení činnosti Klubu mladých.

Mladým se vesměs účast, pobyt a práce v Klubu mladých líbila. Členové brněnského Pirka by si přáli větší účast mimosouborových partnerů a postřádali dalšího lektora (režiséra). Pro ostatní byla práce jistým překvapením, metody improvizací, etud, hry provokující fantazi přijali za své a poznali, že je možno divadlo chápat i jako hruovou podívanou, plnou překvapení a fantazie.

Všichni kvitují některé hlubší pohledy kulturně společenské, jak vyplynuly z diskusí po denních úvodních slovech.

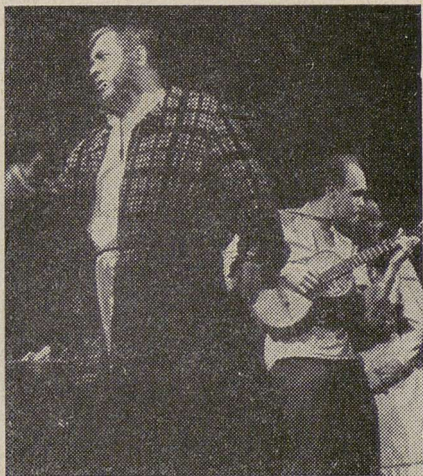
12. 8. 1972

Dopoledne natáčí v Klubu mladých televize. Odpoledne inscenace Matky Julia Barč — Ivana.

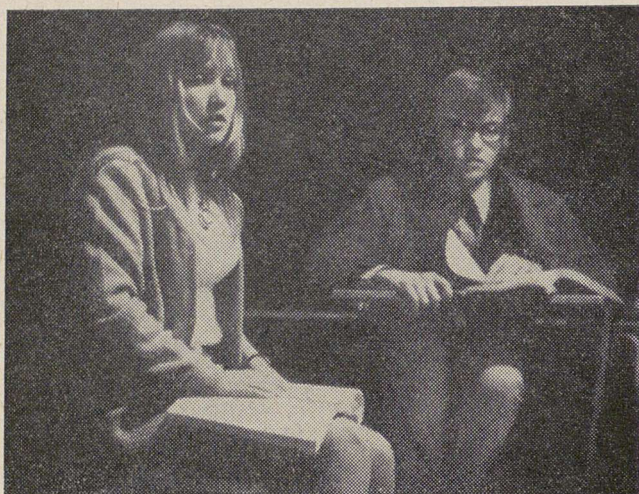
Večer se scházíme naposled, dokončuje se hodnocení a připomínky. Je nám všem líto, že týden končí.

Dr. ZDENĚK KOKTA

M. Cakl v roli Prochora ze hry M. Gorkého Vassa Zeleznovova (divadelní soubor Malé divadlo ZK ROH Severočeských tukových závodů v Ústí n. Labem). Foto Pavel Štoll

ŠTUDÁCI A KANTOŘI

M. Steinmasslová a D. Vejražka v záběru na zkoušce a při představení

P. Gaglík a M. Linc

Gymnasium Jana Nerudy v Hellichově ulici v Praze má za více než sto let své existence bohatý kulturní odkaz. Vždyť z jeho lavic vyšli slavní a známí lidé našeho společenského a kulturního života a neméně známí lidé zde působili jako profesori.

Není proto divu, že na škole již řadu let existuje původně recitační, dnes dramatická skupina. Jejím zakladatelem byl prof. Karel Vetter, který také režíroval první inscenace školního dramatického souboru. Spolu s výtvarníkem Jaroslavem Diviškem vytvořili plodné základy dobré amatérské scény. Od doby první inscenace – Sofoklovy Antigony – uběhlo již přes dvacet let. Za ta léta se na jevišti vystřídal mnoho mladých lidí a vykonalo mnoho dobré práce. Nejlepším důkazem toho, že divadelnictví na škole slaví úspěchy, jsou jména dnešních známých profesionálních herců, jako např. Jan Tříska, Vít Olmer, Klára Jerneková, bratři Štěpánkové, kteří zde kdysi také působili. O dobré kvalitě a vyspělosti školní scény svědčí i řada cen z různých soutěží, z nichž nejvýznamnější byla 1. cena na festivalu divadelních souborů LUT (Praha 1959) a druhé místo na V. Šrámkově Písku (1961).

Zatím posledním představením souboru byl Goldoniho Poprask na laguně v překladu J. Pokorného, který připravili profesori a studenti této školy s velkou divadelní tradicí na druhou polovinu června. Hru nastudoval profesor Ladislav Novotný ve dvou obsazeních. Obě obsazení byla co do výkonu účinkujících přibližně vyrovnaná. Původně se připravovala jen premiéra a dvě reprízy, ale pro opravdu velký úspěch se Goldoni hrál prakticky čtrnáct dní – včetně maturitního týdne, kdy režisér profesor Novotný byl přes den při maturitách a rovnou od maturit šel do školní auly a šatny divadelního souboru.

Všichni účinkující – i když mezi jednotlivými výkony byly rozdíly – hráli s opravdovým zanícením a snahou podat co nejlepší výkon. I když onu snahu po dokonalosti občas rušily maličkosti technického rázu, které provázejí snad každé študácké představení. Zde ve školní aule, kde se všichni navzájem dobře znali, tyto maličkosti ještě více utužovaly kontakt jeviště a hlediště.

A co podmanilo diváky všech repríz, ať už to byli studenti

Z. Mixová a P. Gaglík

H R A J Í   D I V A D L O

nebo ti škoie odrostlí, byla hudba Václava Karocha, ladná, jednoduchá a hlavně melodická. Při každé repríze se pro velký úspěch musela opakovat některá z písní. To všechno dohromady mělo v sobě zvláštní kouzlo. Napomáhala tomu i srdečná atmosféra v hledišti, kde mladí studenti povzbuzovali své spolužáky (a i profesory) na jevišti, jak jen mohli. O dobrý dojem a veselou podívanou se zasloužili všichni včetně výtvarníka scény prof. Divíška a maskéra R. Kurela.

Nejvýraznější postavou celé hry byl bezesporu patron Fortunato v podání nadaného Michala Pospíšila. Pro tohoto mladého herce to zdaleka nebyla první role. Má za sebou již i první kroky před filmovou kamerou, kdy ještě jako malý kudrnatý klouček na sebe upozornil v Zemanově Ukradené vzducholodi. Obtížné role v Goldonihó Poprasku se zhostil opravdu dobře. Jeho výrazný zjev, temperament a zároveň i klid, s jakým se pohyboval po jevišti, spolu s dobrou dikcí, byly nosníkem celého nastudování. Ale nezapomeňme ani na ostatní vskutku dobré výkony — Jana Vedrala v roli Tittanane, Milenu Steinmasslovou jako Orsettu i Davida Vejražku a Libora Sejka, kteří alternovali v roli Isidora, koadjutora u trestního soudu. Konečně — mezi diváčky nejúspěšnější scény patřila při všech reprízách právě scéna u soudu.

Při všech reprízách byla aula vyprodána, poslední představení se protáhlo dokonce o více než o půl hodiny, protože diváci děkovali mladým hercům a těm starším z řad členů profesorského sboru i rodičům a dalším, kteří se na představeních nějak podíleli, a herci zase děkovali svým divákům za srdečnou atmosféru. A když se všichni už konečně rozcházelí, mnozí si pobrukovali melodie, napsané právě pro tento divadelní soubor, pro tuto inscenaci.

A tak se můžeme než těšit na další vystoupení tohoto divadelního souboru v jeho příští sezóně. Jisté s sebou přinese těžkosti i chvíle radosti pro každého, kdo na prkna studáckého jeviště zabloudí. A když si vzpomene na ty dnes slavné herce, kteří po těchto prknech staré auly kdysi zkoušeli první kroky, můžeme se snad odvážit i prognózy, že některá z těch mladých tváří, které dnes zachytil fotograf Pavel Štol, bude zítra známá v našich předních divadlech nebo na filmovém plátně.

M. Pospíšil a L. Nováková

Záběr ze zkoušky — režuruje prof. Ladislav Novotný

Na dolejším snímku M. Steinmasslová a E. Šusterová

■ VE DNECH 12.–16. 6. uspořádal ZK JAS v Dobrušce spolu s Okresním kulturním střediskem v Rychnově n/Kn. přehlídku dětských divadel, která dosáhla v prvním roce velkého ohlasu. Letos se jí zúčastnilo opět pět souborů z okresů Rychnov a Náchod. Jejich představení zhlédlo přes dva tisíce dětí Podorlicka z třiceti škol. Soubor ZDŠ Chleny získal nejmenší diváky hrou St. Tvarůžka Lotras Buriburda a zejména výkonem M. Jirušky v titulní roli. Děti z České Metuje připravily pod vedením I. a J. Vlčkových Pohádku z Honzovy Lhoty (M. a J. Bařinkovi). Žáci týništské školy přijeli se známou Jolanou a VIII. b, v níž si zahrály samy sebe. Studenti gymnasia Zd. Nejedlého z Dobrušky zahráli v režii prof. J. Plicky pohádku se zpěvy Jak se kradou princezny (V. Novák – S. Oubram), řada z nich prokázala herecký talent (V. Hlavsa, J. Němec, R. Hartmanová aj.). Důstojný závěr přehlídky připravili žáci ZDŠ z ulice Fr. Kupky v Dobrušce hrou K. Michla Turov s hudbou R. Drejsla v provedení Dobrušského komorního orchestru. Týden dětských divadel ukázal, jak jednotlivé školy podporují zájmovou činnost žáků a jaké se jim dostává podpory od organizátorů Šubertovy Dobrušky i místních patronátních závodů. Lze si jen přát, aby tato užitečná přehlídka školských souborů byla v příštím roce organizována jako oblastní.

V. BALCAR

Nejtradičnější přehlídkou ochotnických souborů na Opavsku je Těškovické jaro, uskutečněné letos již po deváté. Již po čtvrté — v rámci Těškovického jara — vystoupily soubory ČSPO a možno říci, že celkový průměr byl dobrý. Okresní porota udělila cenu zasloužilému ochotnickému pracovníku Bohuši Kuzníkovi za režii Stránského pohádky Kašpárkovy čertoviny, s níž soubor vystoupil v červnu i v Hlučíně na festivalu dětských her. V dramatisaci Martínkova Kamenného řádu se uvedla interpretka role Karolíny ze souboru ČSPO Vřesina jako nejlepší ženský herecký výkon. Nejlepší mužský herecký výkon podal Josef Holeš z ČSPO Štítina v roli sedláka Vrby ze Stroupežnického dramatu Václav Hrobčický z Hrobčic. Byly to tři radostné soboty, které znovu potvrdily, že obecnost, a zvláště venkovské, má k ochotníkům vřelý vztah.

A nejenak tomu bylo na pátém Žimrovickém festivalu, kam se do malebného údolí řeky Moravice sjela řada souborů i z okolních okresů. Jsme rádi, že místní soubor SZK získal cenu za nejlepší dramaturgický výběr Tallerovy dramatisace Rollandovy novely Petr a Lucie, kteréžto dílo již samo o sobě angažovaně hovoří k dnešku. Soubor uvedl tuto hru i na přehlídce vesnických souborů v Bernarticích a na XIV. krnovském Divadelním máji. Představitel dvou rolí z tohoto souboru — Alois Schuster — si vybojoval cenu za nejlepší mužský herecký výkon v roli Filipa. Druhá inscenace tohoto souboru, Šamberkova fraška Blázinec v prvním poschodí, uzavřela humorně letošní festival a získala cenu diváka. Ze štramberského souboru Kotouč si odnesl cenu za režii populární komedie Sto dukátů za Juana dr. Debef. Nováčkem na tomto festivalu byl soubor Svazu žen ze Šilheřovic na Hlučíně, z něhož E. Dorníková získala cenu za nejlepší ženský herecký výkon. Dobře také uspěl hostující soubor MOB v Krnově s Camolettiho komedí Modré z nebe. Mladí nadšenci a někteří žáci vojenské školy Jana Žižky z Opavy se uvedli na žimrovickém festivalu jako debutanti, a přesto úspěšně. Učitel Petr Turek pro ně zdramatizoval z pohádek Tisíce a jedné noci hru Ebenový kůň. Za zdařilý počinek si všichni zasluhují uznání.

Na čtvrtý hlučínský festival dětských her měla porota širokou možnost výběru — a to ještě některé školské a mládežnické soubory nehlásily včas své premiéry. A tak jsme viděli letos v Hlučíně pohádku místního autora Otakara Víchy Kašpárkovy taškařiny v autorově režii. I další soubor byl z Hlučína, z Gottwaldovy ZDŠ. Zahrál v kolektivní režii sedmi (!) učitelů Ríhovu Bludičku. Neméně sympatické bylo představení ludgeřovické ZDŠ, pohádka Princezna Rozmařilka, v níž exceloval nejmenší představitel v roli králova rádce kocoura.

J. BRUS

FESTIVAL V NAPAJEDLÍCH

Také letos proběhl v Napajedlích již XV. divadelní festival ochotnických souborů. Pořádající závodní klub Slavia-Fatra Napajedla uvedl pro své vyspělé diváky 7 žánrově zajímavých inscenací. Festival se konal pod záštitou MěNV v Napajedlích a těšil se pozornosti četných hostů. Celý týden soutěžily špičkové ochotnické soubory Jihomoravského a Severomoravského kraje o putovní pohár MěNV a cenu festivalového diváka. V průběhu festivalu byl pravidelně vydáván časopis „Přátelství“, který informoval diváky o hodnocení poroty, otiskoval zajímavosti o souborech, slovo režiséra ke hře atd. Na závěrečném večeru „Přátelství“ vyhlásila porota za předsednictví Svatopluka Skopala, režiséra Divadla pracujících v Gottwaldově, výsledky:

I. místo putovní pohár MěNV v Napajedlích získává Studio amatérského divadla při Divadle Oldřicha Stibora Olomouc za inscenaci hry Pavla Dostála „Kdyby všechny holky světa“. Porota vysoko oceňuje tvůrčí nadšení a elán, s jakým se celý kolektiv podílí na realizaci hry, pocházející z vlastní autorské dílny souboru. Inscenace se vyznačuje mimořádnou vyrovnaností hereckých výkonů, svěží bezprostředností a myšlenkovou cílevědomostí. Dosahuje přitom dokonalého souladu všech složek náročného syntetického žánru.

II. místo divadelní soubor ZK ROH Pal Magneton n. p. Kroměříž za inscenaci dramatu Karla Čapka „Matka“. Porota oceňuje dramaturgickou volbu myšlenkově náročné české hry, ale především skutečnost, že se souboru podařilo nalézt takový inscenační výklad, který maximálně rezonuje se současností, a to zvláště v pojetí titulní role.

III. místo divadelní soubor ZK Slavia-Fatra Napajedla za inscenaci hry Eugéna O'Neillů „Ach, ta léta bláznivá“. Inscenace O'Neillovy hry dokázala díky modernímu režijnímu výkladu a citlivému hereckému vytvoření charakterů živě promlu-

Past na myši v provedení Stálé scény z Rožnova pod Radhoštěm

vít k základním životním pocitům a vztahům generace rodičů a dětí.

O IV. a V. místo se dělí Stálá amatérská scéna Klubu pracujících ROH Rožnov pod Radhoštěm s inscenací hry Agáthy Christie „Past na myši“ a divadelní soubor ZK Svit, RR a ZPS Gottwaldov s inscenací hry Grizeldy Gambaro „Tábor“.

VI. místo Divadlo Svatoboj, Dům kultury ROH Zbrojovka n. p. Brno za inscenaci komedie N. V. Gogola „Ženitba“.

VII. místo Divadlo Hanácké obce ZK Železárny Prostějov n. p. s inscenací pohádky Vlasty Kubičkové „Sůl nad zlato“.

Cenu za nejlepší ženský herecký výkon získává Ludmila Čápková za postavu Matky ve stejnojmenné hře K. Čapka. **Cenu za nejlepší mužský herecký výkon** Roman Tomeček za postavu Radního ve hře Kdyby všechny holky světa. **Cenu za nejlepší amatérskou výpravu** Zdeněk Václavěk za výtvarné zpracování inscenace pohádky Sůl nad zlato. **Cenu festivalového diváka** získává Studio amatérského divadla při Divadle Oldřicha Stibora Olomouc za inscenaci hry Kdyby všechny holky světa.

Závěrečného společenského večera se zúčastnila řada oficiálních hostů a skoro stovka zástupců účinkujících souborů, kteří navázali v družné zábavě nová přátelství mezi sebou i s pořadateli. Příští XVI. festival ochotnických souborů v Napajedlích se bude konat v dubnu 1973 a pořadatelé počítají s účastí špičkových souborů z dalších krajů ČSR.

I. Sádecká a M. Tománek z prostějovské inscenace pohádky Sůl nad zlato

JUBILEJNÍ WOLKRŮV PROSTĚJOV

Patnáctiletá tradice nejvyšší přehlídky českého amatérského umění v oboru tak důležitém, jakým nepochybně recitace a umělecký přednes vůbec je, přinesla letos k jubilejnímu ročníku Wolkrova Prostějova řadu otázek, na které mělo dát odpověď samo fórum nejlepších českých recitátorů a divadel poezie. To nejzákladnější, o čem byla řeč, byl samotný smysl této tradice, vzniklé v padesátých letech z potřeby konfrontace v tehdy tolik rozšířeném žánru lidové umělecké tvořivosti. A je zapotřebí konstatovat hned v počátku, že tradice Wolkrových Prostějovů stala se už neodmyslitelnou pro vývoj českého uměleckého přednesu vůbec, že wolkrovské festivaly se hrály v těchto letech daleko významnější roli nežli jejich obdobný protipól umění profesionálního přednesu — Neumannovy Poděbrady. Amatérský přednášeč nosí svou kůži na trh daleko samozřejměji, s větším rizikem pochopení či ztracení, je svým způsobem nositelem objevů v celé této složité oblasti. To bylo konstatováno i na semináři letošního WP a připomenuto k tomu, že právě ty nejcennější objevy vycházely zcela přirozeně z tradic revolučního přednesu třicátých let a ne nadarmo padlo při všech důležitých inscenacích letošního ročníku jméno velkého zakladatele tohoto žánru — dramatika a básníka a v neposlední řadě i režiséra v jedné osobě — E. F. Buriana. Ne nadarmo byly také připomenuty recitační skupiny let dvacátých a třicátých — přítomnost jednoho z tvůrců a vůdčích zjevů tohoto hnutí, El Cara, na letošním WP pak byla víc než symbolická.

S tím větší zvědavostí se čekalo na výsledky čtyřdenní soutěže divadel poezie a dvoudenního soutěžení jednotlivců, kteří přijeli do Prostějova jako krajští vítězové národní soutěže zájmové umělecké činnosti. Podle stejného klíče byly vybrány i recitační kolektivy a zůstává jenom otázkou, není-li po jednom kolektivu z jednoho kraje málo, zvláště pak z oblastí, kde se uměleckému přednesu věnuje větší péče. Diskusní zůstává také postup vítězných divadel WP z loňských ročníků; mělo by se stát samozřejmostí, aby se tyto skupiny sjížděly rok co rok třeba v nesoutěžním přehlídkovém programu a ukazovaly svůj růst či naopak stagnaci — i když myslím, že umělecká tendence těchto divadel poezie je stále vzestupná, což dokázal letošní ročník prakticky beze zbytku.

Seďm divadel poezie, jak jsme zvykli těmto souborům říkat [i když ne zcela přesně vystihuje tento termín dnešní situaci], přineslo především na WP 72 zdravý dramaturgický přínos — po letech jisté stagnace a nerozhodnosti přiklonily se tyto soubory k autorům, jejichž význam pro obohacení skutečně socialistického repertoáru je nesporný: J. R. Becher, J. Tuwim, František Hrubín — autoři současnosti nejspíšejší, stejně tak pokrokoví a aktuální J. Prévrt a Švéd Pör Lagerkvist, nesporné hodnoty v klasickém odkazu české poezie — K. H. Máchovi a duchovní prisma Vladimíra Holana, to je výčet dramaturgie divadel poezie WP 72.

Co do stylu, bylo těchto sedm kolektivů ukázkou možností českého amatérského jeviště: od precizně reží-

rované a hlavně režisérsky vyložené převrtovské až po pokus uvést na poetické jeviště prózu, přes poněkud provokující počín pražského Divadla Na okraji vyložit Máchu očima nejmladší generace.

Začneme inscenacemi, jejichž hodnoty byly co do účinku sporné a jejichž režijní postupy by mohly být řešeny mnohdy jinak vzhledem k jevištnímu „výkladu“ inscenovaných básníků. Takový byl přístup DIVADLA POEZIE OKRESNÍ KNIHOVNY VE STRAKONICÍCH a jejich pořadu PŘED CHVÍLÍ ODBILA PŮLNOC, sestaveného z motivů slavné Holanovy Noci s Hamletem, jednoho z nejnáročnějších textů české moderní poezie vůbec. Zůstává otázkou, proč si soubor vybral toto Holanovo dílo jako divadelně poetický text. Veliká zkušenost režiséra a osobní zaujetí pro Holanovu poezii tady očividně nestačilo: mladí recitátoři byli po scéně pouze posuzování a symbolizovali spíše svět niterného rozpolcení bez oné jedinečné jednoty, jaká je v díle Vladimíra Holana obsažena, představení nenesl žádný jednotící myšlenky, i když se režisérovi zdálo, že ho nad ním sklenul: myšlenky velkého básníka jsou zřejmě vázány na věkovou moudrost a jinak je chápeme z úst dvacetiletých, jinak zaznějí interpretovány generací střední a starší. To bylo základní úskalí poměrně neuvěřivé inscenace, jejíž dějovost nahrazovaly narežirované posuny přednášečů. Víím, že je to poměrně tvrdé hodnocení jednoho z pozoruhodných jihočeských kolektivů, v kraji daleko nejlepšího a konajícího navíc neocenitelnou práci osvětově-propagační. Ale

lítost z nezdařené inscenace začíná tam, kde objevujeme možnosti souboru, složeného ze skutečně dobrých sólových recitátorů, v jejichž pojetí zazněly mnohdy objektivně verše klasického odkazu české poezie (v loňské soutěži sólistů například Šrámkova Ada, Minka a Marta). Svět Holanovy poezie je příliš rozložitý, je to složitá stavba a je nutno zřejmě zdolávat tuto stavbu logickou cestou: od nižších pater vzhůru — a Noc s Hamletem je jistě jednou z holanovských rozhleden...

DIVADLO POEZIE MĚSTSKÉHO KULTURNÍHO STŘEDISKA V OSTRAVĚ je kolektiv staronový: přes rok změnil pouze provozovatele, nikoli režiséru, takže jevištní rukopis profesorky Růženy Asmusové zůstal nezměněn a naopak doznal větší jistoty i důrazu. Pásmo Ostravských ČLOVĚČE, POVSTÁNĚ, v němž soubor prezentoval jednu z posledních prací velkého německého moderního básníka, tvůrce textu hymny Johanese R. Bechera, bylo založeno na sborové recitaci poměrně vyspělého kolektivu. V inscenaci se objevil dokonce prvek progresivního hnutí divadla-rituálu, herci se snažili využít každé hlasové i textové možnosti, bohužel s účinkem nestejným: velká prostora divadelního sálu a hlavně pak zeslabení expresivní noty — to byly úkazy, které se souboru zákonitě objevily jako spojitě nádoby: po úderném začátku pojednou došlo k ochabnutí a vývoj nespěl k logickému konci — takže silný protiválečný patos byl citelně oslaben, i když ne zcela, a to opět díky sehranému a dobře vedenému kolektivu. Režisérka tu odvedla přímo ukázkovou práci svého druhu: kolektiv u učňů, dělníků a studentů dokázala Becherovu poezii přiblížit a vyložit natolik, že interpretace nevyzněla abstraktně. A to je oproti strakonickému souboru veliký klad.

Soutěžní vystoupení SEVEROČESKÉHO KLUBU UMĚLECKÉHO PŘEDNESU bylo právem očekáváno s napětím: inscenace prózy pokrokového švédského mladého autora P. Lagerkvista MAURICE FLEURY byla po létech počinem svého druhu a je možno konstatovat, že to byl pokus, opírající se o solidní úroveň recitátorů-sólistů, mezi nimiž byl i loňský a letošní vítěz III. kategorie jednotlivců J. Lenc v roli vojáka, jemuž válka změnila tvář a jehož osobní drama rozvíjí právě Lagerkvistova próza. Režisér R. Felzmann se sice neubráníl poněkud spekulativnímu přístupu při volbě postupů (např. rovnoměrné rozhození partů jednotlivým recitátorům), nicméně účín pořadu byl adekvátní textové předloze: šlo o silný protiválečný protest nesmírně osobitě vyjádřený citovým hledáním muže, jehož po návratu z války nepozná ani vlastní žena...

Čestné uznání — jediné letos udělené kolektivům — této inscenaci prózy dotvrzuje záslužnost jejího uvedení a posunuje poněkud terminus technicus „divadlo poezie“: použití principů

tzv. divadelně poetického jeviště je skutečně nevyčerpatelné a otvírají se mu právě v inscenování nepoetických textů dalekosáhlé možnosti.

JAK TESÁKEM DO HLAV, SLOVEM DO KRVE, to byl název mozaiky z díla polského moderního socialistického klasika Juliána Tuwima v provedení RECITAČNÍHO STUDIA OKS ze SVITAV. Šlo v podstatě o pásmo poezie, proložené nezapomenutelnými Tuwimovými aforismy — stále aktuálními, jak dosvědčil několikrát potlesk na otevřené scéně, pásmo vtipné, opírající se sice o nesourodý kolektiv a režijně nikterak objektivně, nicméně svým způsobem typické pro tento druh osvětlových představení. Škoda, že nešlo nad to: Tuwimova poezie má v sobě jakousi svěřovací a zároveň apelační moc, je upřímná a hluboce humanistická — to mohlo být v pořadu podtrženo. Ale i tak bylo několik čísel Tuwimovy poezie výborně režijně pojato — profesorka Votavová, jejíž soubor je již tradičním účastníkem prostějovské přehlídky, jako by se bála riskovat odvažnější postupy a je v možnostech tohoto souboru pokusit se o ně a vytvořit víc než dobře odvedené „setkání“ s u nás poměrně neznámým básníkem sousední bratrské země.

Poměrně nejmíň sporů bylo kolem souboru vojenského, který na WP 72 postoupil jako vítěz Armádní soutěže vojenské umělecké tvorivosti. Vojenský soubor z Kolína potvrdil provedením HRUBÍNOVY HIROŠIMY, že si vítězství v armádní soutěži zasloužil a byl rovnocenným partnerem všem soutěžícím divadlům poezie. Čtyři vojáci recitovali závažné Hrubínovy verše z poválečné stejnojmenné sbírky s vnitřním zaujetím, střídání a uměření, téměř bez použití rekvizit, místy s komponovanou hudbou. A výsledek byl překvapivě sevržený, i když nešlo o žádné objevy v tvůrčích postupech: naopak, nezkušený režisér volil spíše intuitivně nežli s úmyslem obohatit rejstříky postupů inscenování poezie, recitátoři nebyli zdaleka rovnoměrně vyspělí — a přece to nevadilo. Zdá se, že tato uměření a hlavně míra vkusu a intuíce sehrály své. A v neposlední řadě i časté reprízování této silné Hrubínovy básně, jejíž aktuální dopad právě v týdnech jednání o omezení atomového zbrojení zazněl o to účinněji v podání vojenského souboru. Právem si odvázejí vojáci z Prostějova Mírovou cenu za působivě nastudování, a bylo by jen potřeba, aby takových vojenských souborů bylo víc.

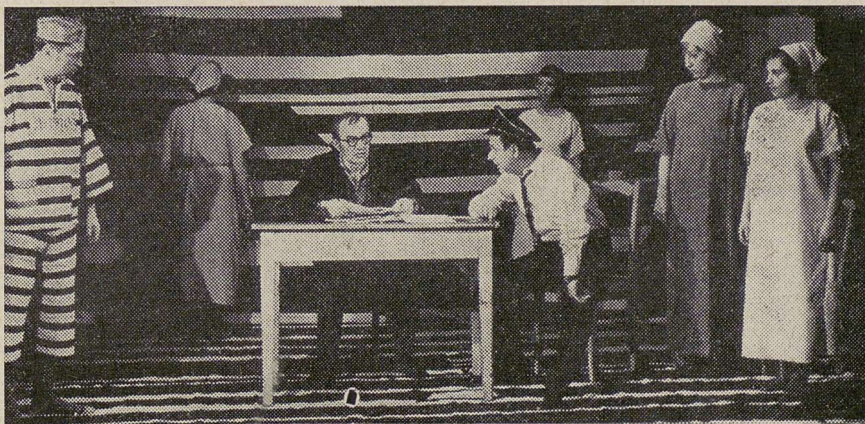
Vzruch do diskusí okolo inscenování poezie vneslo pražské DIVADLO NA OKRAJI uvedením Máchova MÁJE, počinem nemalým co do významu i do sáhu. Představení je vlastně dílem tříčlenného kolektivu loňských vítězů WP (Alexander Blok: Dvanáct) — výrazně poznamenané režijním výkladem Zdeňka Potužila a autorem hudby a zpěvákem Mikym Jelínkem, zatímco tvůrčí přínos recitátora Petra Matějí zůstal

poněkud sporný. Režisér nedokázal, aby jeho projevu bylo porozuměno s takovou naléhavostí jako Jelínkou zpěvu. Vůbec bylo představení vlastně založeno na výborné hudbě a máchovských písničkách (dá-li se tak nazvat sled zhudebněných veršů) Mikyho Jelínka, který se uvedl i jako výrovnaný a nadto kultivovaný moderní písničkář — folkový zpěvák, (neboť tomuto žánru soudobé hudební scény se jeho projev blíží nejvíce). Jelínek nezapírá nikde inspiraci: jeho melodie mají kouzlo zcela adekvátní modernímu muzikálnímu citu mladé generace a měly ohlas i uvedené samostatně. Tím hůře pro recitátora: i on by měl svůj projev stylizovat do podobného pojetí, v němž by zpívané slovo pokračovalo slovem mluveným a vycházelo z něho — protože nic naplat, představení Máje je postaveno na Jelínkové kytáře a hlasu. A to režisér neuvážil — i když nezapomněl podpořit sugestivními jevištními prostředky doslova každý máchovský akcent, rozložil dokonce tradiční stavbu Máje a dal jí nekonvenční a aktualizující závěr. Představení nezačíná tradiční dedikací nebo snad hned úvodními verši o pozdním večeru prvního májového dne — máchovské songy zpěvák zpívá průběhem příprav inscenace před zraky diváků a celý divadelně-poetický aparát spustí až uvedením preparovaného sloganu z dedikační básně Čechové jsou národ dobrý, načež se ve zkratce hned přejde k ději: plavec přiváží Jarmile zlou zprávu o zatčení Vilémově. Podobných stříhů je v inscenaci několik — vymizel z ní i lyrický předzpěv před popravou Vilémovou, zatímco ve druhém zpěvu se refrénovitě vrací několik máchovských meditací. Počin nebyl nad síly tohoto sympatického kolektivu pražských vysokoškoláků, chybělo málo a byl by to tvůrčí vrchol celé řady českých máchovských inscenací. Ostatně i tak je nutno vzít tento pořad Divadla Na okraji jako „podnětný experiment v inscenování poezie“, jak zněl přídomek Zvláštní ceny, udělené pražskému kolektivu při zakončení WP 72.

Byly-li výhrady vůči této inscenaci, padly všechny námitky proti vítěznému pořadu letošního Prostějova hned po uvedení a odborná porota neshledala jediného podstatnějšího kazu, shodujíc se s hlasy diváků, kteří odměnili Cenou diváka angažovanou, stylově čistou a režijně nesmírně objektivnou inscenaci poetických aktovek moderního francouzského básníka Jacquesa Préverta TRANSCENDENTNÍ PRAE WERT v podání domácího souboru DIVADELNÍHO STUDIA PŘI LŠU PROSTĚJOV. Cena poroty je ovšem hodnotou neshodnější nežli přízeň diváků — a nesoudí-li se tady mínění, je to v pořádku. Režisérská osobnost Svato-pluka Valy se opět v tomto pořadu projevila se všemi proporcemi moderně citlivého jevištního vykladače poezie. Valovské metafory, jejichž sled

zpočátku poněkud zahltí, ale pak pří-
způsobí divákovou orientaci (a divák je
mu tím víc vděčen, oč důkladněji po-
znává jejich hloubku), mimotextový hu-
mor, práce se sborem, na výsost oproš-
těná míra stylizace, téměř již absence
doprovodné hudby na úkor rozezpíva-
ného sboru — to vše jsou prostředky,
kterými pracuje Vala již řadu let a
stále jejich možnosti nevyčerpá. Pré-
vertovská inscenace je zatím jeho
vrcholem a svým způsobem i dotvoře-
ním mnohaleté práce s kolektivem
recitátorů, kteří se letos rozcházejí.
Tato inscenace by ovšem zapomenuta
být neměla a odborníci ji navrhli k do-
kumentárnímu filmovému zpracování a
publikování režijní knihy představení.
V neposlední řadě by měl soubor pro-
stějovské LŠU čas od času vystoupit
na národních festivalech zájmové
umělecké činnosti a rozjet se po re-
publice za mladými diváky. Jeho po-
řad patří k tomu nejlepšímu, co bylo
na patnácti ročnicích wolkrovského
festivalu k spatření.

Dvě divadla poezie vystoupila nesou-
tězně — a pokaždé šlo o přínos nejen
v oblasti dramaturgie. Obě měla —
snad dílem náhody, snad dílem skry-
tého vývojového podvědomí — společ-
né principy, i když jejich setkání na
prostějovském jevišti bylo prvotní a
nikterak neovlivněné. Maďarští hosté
WP 72, SOUBOR KOLLEGIA TECHNIC-
KÉ UNIVERSITY V BUDAPEŠTI svým
pásmem TAPETA A STÍN, které mělo
v podtitulu označení „mimetické orato-
rium“ Weörese Sándora, a prešovské
vysokoškolské DIVADLO POÉZIE FI-
LOZOFICKEJ FAKULTY UNIVERZITY P.
J. ŠAFÁRIKA s trojdílným pořadem
„V AKO VÁLEK“ vytvořili vysoce po-
třebný a přímo nakažlivě podnětný
impuls pro výklad poezie metodou tzv.
divadla-rituálu, kdy text je skládán
spolu s pohybem a výrazem recitátorů
k pozoruhodnému totálnímu účínu. Pří-
tom maďarský soubor předvedl místy
až akademickou a poněkud studenou
podívanou, i když nemalou roli tady
sehrála neznalost jazyka a pouze tezo-
vitý překlad textu. U slovenského sou-
boru šlo o víc: pohled na text, jeho
analýza a několikrát způsob možné
interpretace, to ostatně není nová
orientace prešovského režiséra Karola
Horáka, jehož režijní počiny jsou
i v Prostějově v živé paměti — hlavně
pak Lermontovův Démon, kde Horák
použil jako první před lety metodu
preparování textu na jednotlivé sym-
boly a trsy slov. Tato posedlost po do-
pátrání představ básníka v okamžiku
psaní básně a jakési vnitřní mapování
poezie byla ve Válkovi vyložena právě
metodou divadla-rituálu, kdy se před
diváky doslova rodí básníkův slovník
v kontextu dění historického i intim-
ního. To je první část pořadu V ako
Válek — druhá a třetí bohužel není co
do účínu naprosto souměřitelná. Kla-
sickou interpretaci Válkovy poezie dru-
hé třetiny korunuje tatáž interpretace

Z napajedelského festivalu: nahore z inscenace domácí (Ach ta léta bláznivá), dole z představení gottwaldovského souboru (Tábor)

s pozadím dynamického jeviště — a divák má vnímat podruhé verše jako syntetický jevištní útvar. To se bohužel nepodařilo — preparátor slovních spojení by si tady měl uvědomit, že totéž, co jde dělat s jednotlivými slovy nebo symboly, nejde s básní, jejíž vnitřní stavba je přece daleko složitější.

Ale i tak byla obě představení hostů víc nežli inspirací: byla zároveň důkazem, že se forma jevištního prezentování poezie vyvíjí a má své styčné plochy s moderním divadlem vůbec, s pantomimou, konkrétní hudbou a výrazovou choreografií zvláště. Což je povzbudivé nejenom pro divadla poezie.

Soutěže jednotlivců v recitaci probíhaly ve třech kategoriích se dvěma básněmi: povinnou z díla Jiřího Wolkra a volnou, kterou si recitátoři připravili pro tuto nejvyšší přehlídku. Ukázalo se, že povinné zařazení Wolkrova textu prospělo celé soutěži a objevil se dokonce i onen tvůrčí počín, na který je ve statutu pamatováno Wolkrovou cenou — za objevný výklad díla Jiřího Wolkra. Cenu JW si vybojovala po zásluze recitátorka JITKA JURAČKOVÁ ze SVITAV za montáž z korespondence Jiřího Wolkra, vhodně doplněnou citací poezie básníka, jehož jméno je erbovním znakem naší největší poetické přehlídky. Ani v jedné kategorii nebyl zaznamenán pronikavý úspěch, recitační osobnosti zřejmě dorůstají, nicméně vysloveně žádné soutěžní vystoupení nebylo pod úrovní této soutěže. A je potěšitelné, že kromě velkého záberu směrem k moderní české a světové poezii mohli porotci konstatovat i značné zlepšení kultury mluveného slova, k čemuž dokonce uspořádali i praktický seminář, nejpočetněji navštívený právě recitátory.

Malý stín vrhl na jubilejní WP 72 zmatek kolem nočních pořadů poezie — ve snaze o kvantitu neuvážili pořadatelé míru pozornosti návštěvníků a volili vysloveně nevhodné prostředí. Vůbec naprázdno vyšlo setkání recitátorů s mladými básníky — ti přijeli jen jako hosté a jejich tribunu jsme proti minulým létům citelně postrádali. Spolupráce všech pořadatelů festivalu bude napříště nutná už proto, že zájmy těch, kteří recitaci poezie berou jako své životní poslání, stojí za to, aby byly ukojeny a aby je nedokonalá organizace nepromarnila či dokonce nedokázala odradit. Tato kritická slova nikterak neoslabují to hlavní, oč letos při recitování v Prostějově šlo: navázat na revoluční tradice uměleckého přednesu, prožít tuto dobu v dílech autorů, jejichž verše budou ti, kdo je recitují, i jejich posluchači nosit v sobě jako potřebnou a neodmyslitelnou součást našeho života.

MIROSLAV KOVÁŘÍK

MARTÍNEK 24

GENERACE SOUČASNÍKŮ A. N. OSTROVSKÉHO

Výklad o ruském klasickém dramatu dospěl do stadia, kdy můžeme předpokládat větší znalost jednotlivých textů, které vstoupily do repertoáru českých profesionálních i amatérských souborů. Proto považíme od výlučného kopicování jednotlivých monografických portrétů a budeme sledovat zevrubnější stránky, aniž bychom museli uvádět životopisné detaily. Pokud rozsah studie o dramatickém díle autorů jako L. N. Tolstého, A. P. Čechova, M. Gorkého, A. A. Bloka i L. N. Andrejeva dovolí, uvedeme základní studijní literaturu v závěru těchto statí.

Připomeňme si jen, že společně s A. N. Ostrovským tvořila plejáda spisovatelů, kteří považovali za prvořadou povinnost obohacovat a prosazovat národní repertoár a pečovat o další osudy ruského dramatického umění. Patřil k nim především M. J. Saltykov - Ščedrin (1826 až 1889), autor vtípných komediálních miniatur jako „Ráno u Chreptugina“, „Honba za štěstím“, „Dohoda“, „Nespokojenci“ (1856—1858). Většina z nich nepronikla na scénu, protože carská cenzura odhadla poměrně přesně jejich zaměření, a tak mohla být inscenována až po roce 1905.

Mezi vrcholné satirické komedie z pera tohoto autora řádíme právem „Pazuchinovu smrt“ (1857) a „Stíny“ (1865).

M. J. Saltykov-Ščedrin v nich zachytil nejen nestoudnou honbu za majetkem, které propadla rodová šlechta i kupectvo. Touha po penězích, kež se staly hlavním smyslem života a rozhodujícím měřítkem, popřela však pokrevní vztahy. Vnesla do lidského života odlišné momenty, podřídila jej množství mechanických závislostí, které vyhovovaly byrokratickému aparátu a všem, kdo chtěli prostřednictvím majetkových hodnot získat trvalý vliv ve všech sférách společenského dění. Autor neskrýval nenávisť vůči tomuto světu a neustále se vracel k představě, jak „síly temna“ vtahují do mravního bahna čestné jedince. Jak je zbavují jakýchkoliv iluzí a ideálů, aby je proměnily v cynické příslušníky „bandy pirátů“.

Revolučně demokratické představy, hněvný souhlas s pozůstatky feudálního myšlení i celkového způsobu života propůjčují celé literární i dramatické dílo M. J. Saltykova-Ščedrina, určily také zaměření komediografického odkazu tohoto významného spisovatele. Negativní stránky dobové reality neposuzoval jako náhodné symptomy, ale považoval je za nedupletý důsledek konzervativního společenského zřízení, založeného na „nelepých přežitcích“, nespravedlnosti a nemravnosti. Záporné stránky nehodlal omlouvat a retušovat, protože v nich spatřoval „obnažené morové rány“, s nimiž se musela vyrovnat soudobá společnost, pokud nechtěla ztratit krok se stále výrazněji se prosazujícím sociálním pokrokem a změnit se v „rezervaci reakčního minula“. Odstranění sociálního zla, společenského bezpráví a nesmyslného rozvrstvení podle majetkových hodnot a pomyslných rodových zásluh dostávalo v kontextu díla M. J. Saltykova-Ščedrina jakousi hygienickou funkci. Autor nezatajoval, že skutečným původcem zla je carismus a z těchto důvodů mu vyhovovaly osobité umělecké postupy: dějová fabule vedená v několika paralelních rovinách, jež se vzájemně překrývaly. Mnohoznačnější charakteristika postav, v níž se slučovaly reálné prvky s fantasmagorickými, dokreslujícími panovačné, ziskné a byrokratické záměry. Satirickému ladění prospívala obrazná nadsázka, hyperbolické obrazy, odvozené nejednou z lidového folklóru. V tomto směru M. J. Saltykov-Ščedrin rozvíjel odkaz gogolovské dramatiky a právem bývá označován za otce moderního dramatu. Dodejme jen pro úplnost, že podobné postupy sloužily vyhraněnému ideovému programu a snažily se vystihnout podstatu dobových sociálních jevů, proniknout ke kořenům zásadních společenských ne-

dostatků, odvozovaných právem z pozůstalosti feudalismu v lidském myšlení i konání. Kritika carismu však nezaměřovala novodobé poznatky a nebyla příliš nakloněna domácí buržoazii, která sváděla zápas o majetek, aniž by měla větší pochopení pro ostatní společenské třídy a sociální skupiny, podobně jako pro ušlechtilější kulturní zájmy.

Měli jsme již možnost pozorovat, že se s podobnými předkážkami setkalo dramatické dílo A. V. Suchovo-Kobylyna, autora „Dramatické trilogie“. Závislost na dvořanském prostředí nezabránila mu vyslovit nenávistná stanoviska k „postupu doby“, který považoval za nebezpečný a ostudný. Touha po pomstě nezaslepila jej natolik, aby rozpoznal symptomy neposuzoval jako náhodné jevy. Naopak, zastáncem venkovské šlechty i jejího poněkud idylického života odsoudil nemravnost zřízení, které počítalo s tím, že si jeho úředníci mohou přivydělat, a v podstatě tolerovat jejich nenasytné choutky. A. V. Suchovo-Kobylin nacházel vysvětlení v jediném: v nezájmu carismu o spravedlivé soudnictví, jež by se nakonec muselo postavit proti zájmům absolutistické monarchie. A tak svět vlkodlaků v lidském přestrojení štal své oběti, připravoval je nejen o peníze, ale i o čest a nejednou je zbavoval úsudku a ohrožoval jejich fyzickou existenci. Dovolat se spravedlnosti stalo se za těchto okolností vskutku nemožností.

Poněkud smířlivější hlediska zastával známý spisovatel N. S. Leskov (1831—1895), autor satirické komedie „Hyřil“ (1867). Bez ohledu na zjevnou snahu přitlumit sociální konflikty a nepouštět se do předem prohrané polemiky s carismem objevil pozoruhodný motiv: tragické postavení jedince, který není spokojen ani v rodinném prostředí a snaží se odtud vyrvat, uplatnit vlastní vlohy bez ohledu na veškeré překážky a nepochopení. Na rozdíl od dřívějšího podání, jak je známe z díla M. J. Lermontova i I. A. Gončarova, staví se mu do cesty především dobová konvence, právní řád a povrchní představy veřejnosti, která si potrpí na zdání spořádaného života. Pro úplnost dodejme, že podobné téma našlo zákonitě dovršení v díle L. N. Tolstého, především v dramatu „Živá mrtvola“.

Zjevný odklon od sociálního dramatu charakterizuje historická dramata básníka L. A. Meje (1822—1862), mezi jehož nejznámější díla řádíme „Carskou nevěstu“ (1849), v mnohém melodramatické zpracování příběhu z doby vlády Ivana Hrozného, shodně jako „Pskovitanku“ (1860), v níž převládaly melodramatické motivy a přemíra okázalých scén, prodchnutých touhou po okázalosti. Obě zmíněné hry uspěly v operním zpracování a posloužily N. A. Rimskému-Korsakovovi jako libreto.

Mejovy historické hry nevynikaly pochopením pro sociální otázky a nemohly obstát při srovnání s Puškinovým „Borisem Godunovem“. Přesto však oživily zájem o historickou tematiku a obnovily některé stránky dějinné minulosti, ilustrované přemírou archeologických podrobností. Nesnažily se obnažit sociální vztahy a příliš se nezajímaly o skutečné postavení lidových mas; sledovaly odlišný okruh problémů, tzn. především vztah panovníka a šlechty. K jejich přednostem patřil básnický výraz, ryze teatrální monology v duchu novoromantických představ. Autorky lákaly sentimentální motivy, proto dával přednost melodramatickému zabarvení a předváděl postavu panovníka jako trpícího jedince. Naznačoval, jak je nesmírně obtížné vyhovět povinností a naplnit historické poslání, když carská koruna spočinula na skráních člověka obdařeného ryze pozemskými starostmi, vášněmi a pudy. V tomto ohledu uznaly historické hry L. A. Meje některé principy psychologického dramatu a pomohly sblížit dosud příliš mechanicky oddělené žánry. Ústřední konflikt však nadále těžil z neoklasicistické koncepce a hledal jen únosnější podobu pradávného sporu mezi rozumem a citem, státnickými povinnostmi a řadovými lidskými zájmy. Bez ohledu na autorův záměr dostávaly však v dobové atmosféře aktuálnější vyznění, i když zjevná idealizace panovníkovy osobnosti a pseudopatriotické výlevy nesnesly konfrontaci se současnými poměry.

Brněnský Svatobj uvádí Gogolovu Zenitbu. Foto Silený

V silách L. A. Meje nebylo vytvořit historickou hru v duchu Puškinova odkazu, prodchnutou politickými představami a sympatizující s lidovými vrstvami. To se ostatně nepodařilo ani D. Averkijevovi (1836–1905), autorovi mnoha historických her jako „Vánice“, „Carevič Alexej“, „Pohaněná nevěsta“, „Kněžna Uljana Vjazemská“ (1866 až 1884) aj. Jejich autor nepatřil k progresivním literárním kruhům, vynikal však solidní znalostí historie a zjevným pochopením pro dobový kolorit. Oblíbil si impozantní výjevy i lidový folklór a zdálo se mu, že žánr historické hry nejvíce odpovídá představám o přitažlivé divadelní podívané. Znalost světové dramatické tvorby i snaha teoreticky zobecnit podobné poznatky vnesla do jeho tvorby spekulativní rysy: jmenovitě kompoziční výstavbu nápadně připomínající Schillerovy tragédie. Podrobnější rozbor by prokázal kompilativní ráz nejméně z Averkijevových historických her, které tvořily jistý vývojový předstupeň, jehož umělecký význam zdá se nám více než problematický.

Kategorický spor zastánců staroslovanské mytologie i patriarchálního způsobu života s obdivovateli evropského prostředí oživil pochopitelně zájem o domácí dějiny. Znovu se hledala odpověď, jak vlastně vyhlížela historie ruského národa ve srovnání s osudy jiných sfér, ušetřených díky ruskému hrdinství před tatarským a mongolským vpádem. Právem se vnucovala úvaha, kde nutno hledat specifické stránky národního života i psychologie, které slavjanofilské kruhy nacházely spíše ve vnějších rysech, osobitě oděvu i stravě, výšivkách i písních. Zdůraznění folklóristických prvků vyvolalo kontrastní úsilí, zákonitě pokusy, jak definovat „ducha národa“ v mnohem širším společenském kontextu.

Do okruhu podobných úvah se zapojily historické romány i hry A. K. Tolstého (1817–1875), autora proslulé trilogie — „Smrt Ivana Hrozného“ (1865), „Car Fjodor Ivanovič“ (1868) a „Car Boris“ (1870). A. K. Tolstoj vycházel z hledisek Karamzinovy historické školy a uznával feudalismus za nezbytnou historickou etapu, která vytvořila v ruských dějinách národní specifikum. Studium minulosti jej však přivedlo k zápornému výkladu úlohy carského rodu i důsledků absolutistické monarchie. Většina těchto po-

znatků směřovala však k etickému zdůvodnění a vzdalovala se od výraznější sociální motivace.

Konflikt většiny historických her A. K. Tolstého uváděl do neřešitelného sporu potřeby země, panovníka a vládnoucích bojarských rodů, vzájemně znepřátelených, sobeckých a omezených. Lid tvořil spíše kulisu, mocenské síly s ním disponovaly a zapojovaly jej do akce výlučně v duchu vlastních představ a požadavků.

Ve hře „Smrt Ivana Hrozného“ zachytil A. K. Tolstoj despotického panovníka ve chvíli, kdy se pokrytecky uchýlil do ústraní a s pomocí přetvářky se snažil odhadnout nebezpečné odpůrce v řadách vystrašených bojarů. Nezpozoroval však, že po jeho boku stanul vychytralý Boris Gudunov, posedlý touhou po moci, který rafinovaně zneužíval panovníkovy antipatie a likvidoval vlastní odpůrce, aby si postupně uvolnil cestu k trůnu. K nesporným kladům první části trilogie patří dramaticky koncipovaná postava cara Ivana Hrozného, charakterizovaná jako oblundné nakupení osobní zvůle a podezřavosti. Stádo třesoucích se bojarů, zbavené dávno jakéhokoliv názoru, nepředstavovalo pro panovníka vážnější nebezpečí. Tím více se vnucovala otázka, proč muselo být prolito tolik krve a neustále potlačována domnělá spiknutí. Davové výjevy s účastí lidu naznačovaly, jak se vytvářelo „veřejné mínění“ a nakolik se stalo snadné zneužívat vůle lidu a odvolávat se na jeho potřeby.

Druhá část trilogie — „Car Fjodor Ivanovič“ — se opoutala od vžitého podání této historické osobnosti. Místo ubohého a slabomyslného panovníka přinesla postavu naivního myslitele, posedlého touhou překonat vzájemné rozpory mezi bojary, církví i lidem, nastolit v Rusku „věčný mír“. Ukázala se však nemožnost podobných plánů, diktovaná neslučitelností zájmů. Car Fjodor nemohl ukáznit ziskuchtivost bojarů, jejich touhu po majetku i vládě; marně zápasil s tvrdošíjností církevních představitelů a zcela nepochopitelný zůstal pro něho lid, který jej dojímal naivní prostotou a děsil výbuchy hněvu i kategorickými požadavky. Naivní státnická strategie, založená na šíření dobra a vzájemném pochopení, musela zákonitě ztroskotat. Car se stal pouhým pěšákem na šachovnici rafinované partie Bo-

rise Godunova, který opětovně dovedl zlikvidovat odpůrce a upevnit vztahy s panovnickou dynastií.

Ve třetí části — „Car Boris“ — nastupuje odplata. Naplnil se osud Borise Godunova, uskutečnily se však nejen jeho ambiciózní plány, chorobná touha po moci. Dala se do pohybu nakupená nenávist a car Boris je znemožněn prostředky, jichž používal sám. Narazil na nepochopení bojarů, jejich „dobrou paměť“ a minimální snahu zapomenout na staré křivdy. Ukázalo se, že není schopen zvládnout odpor lidu a překlenout hluboké vnitřní rozpor. Jeho pád se stává nezbytností, energie Borise Godunova se vybilba na přípravách v době, kdy usiloval o vládu. Jakmile však usedl na panovnickém trůnu, rozhodly o jeho osudu síly, které vyvolalo dřívější jednání.

Třetí část trilogie ukazuje se jako nejvíce problematická, protože se nabízí srovnání s Puškinovým dílem.

A. K. Tolstoj dal přednost psychologickému výkladu historické tematiky, odchýlil se od tradičního výkladu a vnesl do této sféry subjektivní prvky. Jeho úvaha nad dějinami Ruska prokázala neslučitelnost humanistického myšlení s carskou despotií. Všechny části trilogie spojuje přesvědčení, že despotismus představuje nelepý historický přežitek. Sebenadanější jedinec je na carském trůnu předurčen k zániku, protože „zlo plodí zase jen zlo“ a „prolitá krev volá po pomstě“. Padl car Ivan, mezi vystrašenými bojary se našel jedinec, který urychlil jeho smrt; padl car Fjodor, dobrácky naivní vládce, který namísto činů dal přednost modlitbám a výzvám k usmíření; padne i Boris — taková je nutnost a zákonitost dějinného postupu.

Trilogie vyznívá poněkud chmurně, až pesimisticky, sám autor nenacházel řešení. Znal jen jedno: odmítal historickou minulost, spojenou s carskou monarchií. Lid pro něho zůstal hrubou a negramotnou silou, „sudem prachu“, k němuž pochodeň pokládali bojaři, kněží i cizácké živly. Ale ani takovéto podání dějinné minulosti nezbudilo vřelé přijetí carské cenzury, která nemohla zabránit vydání díla, ale nezamýšlela je povolit na scéně dvorních divadel, kde mohlo dostat ráz manifestační obžaloby.

K evidentním přednostem historických her A. K. Tolstého řadíme jejich promyšlenou kompoziční výstavbu a básnickou řeč, využívající obrazných lidových obrátů a oživující nenásilně archaické výrazy. Cit pro úměrnost umožnil autorovi podstatně rozšířit lexikální fond, aniž by vnášel do dramatického textu přemíru starobylých slov a neživých obrátů.

Historická tematika zaměřila pozornost na úlohu lidu, k níž se musela obrátit každá z etap osvobozenického zápasu v Rusku. Setkali se s ní děkabristé, kteří ji například v Kjuchelbekerově tragédii vtělili do polohy neoklasicistického schématu (lid reptající v podzemí, spíše hlasy z pozadí než skuteční představitelé mas). Nemohla ji obejít Puškinova generace, jak naznačuje „Boris Godunov“; zabývali se jí revoluce, demokraté i národníci. Stěžejním problémem zůstávala víra či nevíra v možnosti po staletí utlačeného venkovského lidu, jehož oprávněná nenávist se vybilba v antifeudálním povstání Ivana Bolotnikova, Stěny

Gogolova Zenitba v provedení brněnského Svatoboje: Agáta (Z. Košťáková), Kočkarev (J. Mejstřík)

Razina i Jemeljena Pugačeva. Slavjanofilská škola obrátila znovu pozornost k lidovému folklóru, osobitému venkovskému oděvu atd. Posílila tak zájem o venkovskou problematiku všeobecně, chápanou v duchu neoromantických představ, tzn. nikoliv jako sociální drama nevolnických vztahů, ale jako méně otřelý příběh sentimentálního ladění, odehrávající se v přírodním rámci venkovské scenerie. Mnohé autory lákala exotičnost prostředí, proto přenášeli na scénu méně známé kroje a hovorové intonace, dynamické tance a neznámé písně, svěží v městském prostředí. Ladění těchto příběhů a her nápadně připomíná komickou operu 18. století, nahrazuje totiž sociální konflikt smírně řešenou sentimentální zápletkou.

(Pokračování)

PRAKTICKÉ KAPITOLY Z OSVĚTLOVÁNÍ

PROJEKČNÍ NÁSTAVEC

Již v minulých ročnících AS v kapitolách „Abecedy divadelního osvětlování“ se čtenáři mohli seznámit s důležitostí scénické projekce. Poněvadž mnohé soubory dosud zápasí s finančními potížemi a rády by projekci — alespoň statickou — na svém jevišti měly, pokouší se autor nabídnout zručným rukám divadelních techniků podrobný popis projekčního nástavce, který by si mohli sami vyrobit.

Základním materiálem je železný, pokud možno pocínovaný plech o síle 1 mm.

Jak je patrné z náčrtku, skládá se nástavec z několika dílů: ze dvou čel —A— a —B—, dvou distančních profilů —C— a —D—, sáněk —E— tvořících vodící lištu pro tři dřevěné rámečky s diaskly, tubusu —F—, v němž je pohyblivě uložen optický kondenzor —G—, jímž je vlastně promítán a zaostřován obraz. Nezbytnou součástí jsou tři dřevěné rámečky, do nichž jsou vkládána diaskla o velikosti 8,5×8,5. Neseženeme-li tyto rámečky ve starých promítacích kabinách, kde sloužily před časem k projekci reklam, snad-

no nám je z 1 mm překližek vyřeže a sklídží šikový truhlář.

Kvalita promítaného obrazu je pochopitelně závislá na druhu a vlastnostech použitého objektivu (kondenzor na náčrtku je náhradním řešením pro případ, že neseženeme optickou spojku, nebo objektiv tovární výroby). Poněvadž na jeho světelnosti a ohniskové vzdálenosti je závislá nejen kvalita projekce, ale i délka a průměr tubusu našeho projektoru, doporučuji všem, kdož se pro konstrukci nástavce rozhodnou, aby si nejdříve tu

svoji optiku vyzkoušeli. Stačí podle obrázku sešroubovat k sobě obě čela a do drážky sáněk zasunout diasklo s narysovaným rastrem (viz AS 69/6). Nástavec nasuneme do drážky pro sítku normálního reflektoru řady RD, ten rozsvítíme a do cesty vycházejících paprsků přes rastr — tedy přes čelo —A— přidržíme náš objektív. Pohybujeme jím tak dlouho, až se nám promítaný rastr na ploše nebo stěně zaostří. Potom už stačí vzít jen pravítko a změřit si vzdálenost od čela nástavce po přední okraj optiky a známe nutnou délku tubusu. Popsaný nástavec je konstruován na běžný kondenzor ze zvětšovačku, jehož ohn. vzd. je cca 80 mm.

Jednotlivé díly projektoru jsou k sobě sešroubovány pomocí šroubků M 3 — kromě sáněk, které jsou přiletovány k distančním profilům. Místo šroubků lze ovšem celé těleso snýtovat. Praporečky kolem tubusu slouží ke zvětšení úchytné plochy k čelu. Tubus, v němž se pohybuje poměrně těžký objektiv, je třeba k čelu uchytit nejen přiléhavě, aby kolem nepronikalo nežádoucí difúzní světlo, ale i pevně, proto doporučuji jeho přinýtování. Má-li náš objektiv na své obroučce fixační šroubek, musíme pro něj v tubusu vysekat drážku.

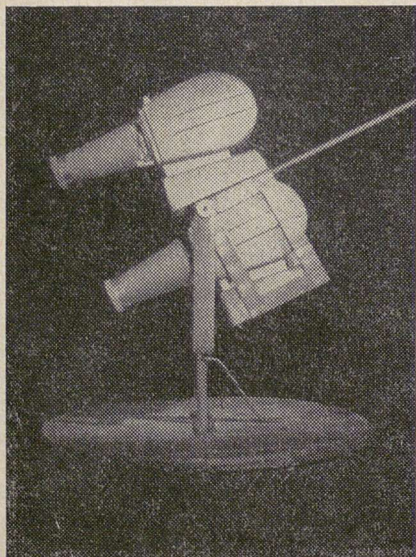
Jak je patrné z obrázku nástavce v AS 69/6, lze projektor opatřit místo kovovými dřevěnými sáněkami. V tom případě mohou být čela k sobě uchycena šrouby M 8 umístěnými na čelech tak, aby nebránily zasunutí nástavce na reflektor. Zlepší-li se kvalita promítaného obrazu, když z reflektoru vyjeme plankonvexní čočku, samozřejmě tak učiníme.

VARIABILNÍ STOJÁNEK NA PROJEKTORY MEDIOR

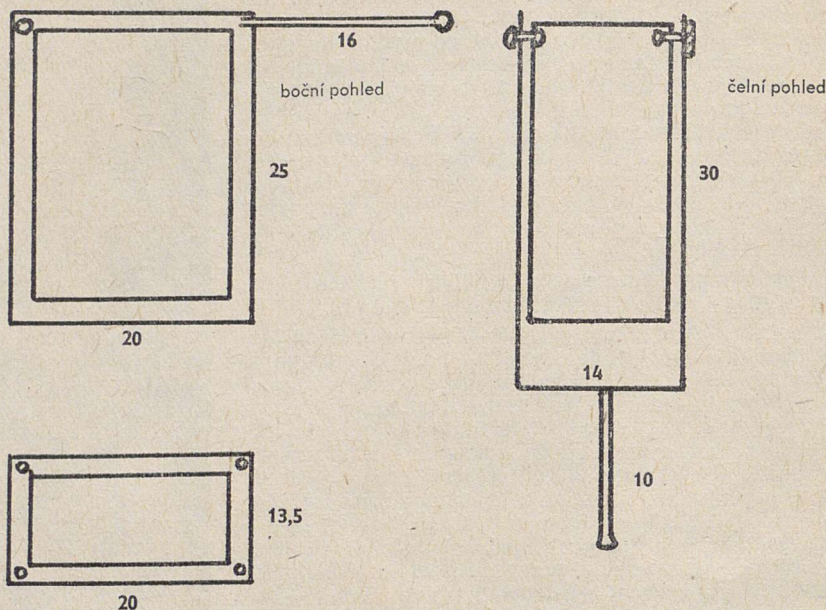
Stává se, že režisér požaduje, aby statická projekce byla alespoň částečně vertikálně nebo horizontálně variabilní. Tomuto požadavku velmi dobře vyhoví stojánek (viz obrázek), v němž jsou zabudovány dva projektory Medior nad sebou. Oba jsou zacíleny a zaostřeny na jedinou projekční plochu. Uložení klece s Medioru ve vidlici stojánku umožňuje obsluhu pohodlně sledovat pohyb plátna.

Každý projektor je zapojen do samostatně ovládaného okruhu a má vlastní

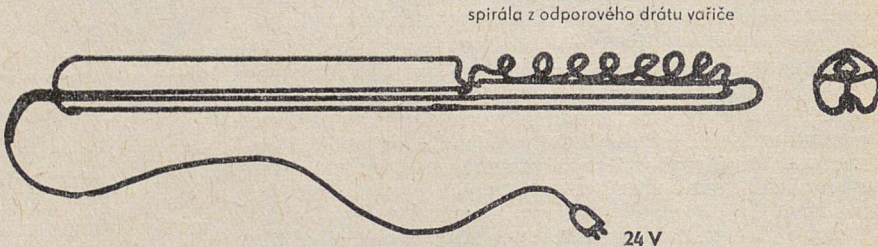
Variabilní stojánek na dva Medior

VARIABILNÍ STOJÁNEK NA MEDIORY (míry v cm)

HOŘÍCÍ TRÍSKA

diapozitiv. Je zvláště zajímavým efektem, lze-li za pohybu plátna oba Medioru mezi sebou prolínat, čímž se změní nejen poloha, ale i obraz. Je samozřejmě, že při změně projekční vzdálenosti je nutné také přeastřit. Levá ruka obsluhy tedy pohybuje vodicí tyčí klece, zatímco pravá provádí přeastření obrazu, který najíždí.

„ČERNÉ DIVADLO“

Shora popsany stojánek lze s úspěchem použít i pro efekt tzv. „černého divadla“. V tom případě vidlici s klecí umístíme na normální divadelní reflektorový stojan, který postavíme do hloubi scény na některou stranu tak, aby světelné paprsky Medioru svítily na stranu protější, a to v rovině zadního horizontálního prospektu. Druhý stojan s projektorem umístíme na stranu protější, takže vlastní světelné kužely svítí proti sobě. Ponevadž „černé divadlo“ musí mít úzký světelný kanál, zasuneme do Mediorů diapozitivní sklíčko, které vertikálně vylepíme tak, aby promítalo pouze svíslý, uprostřed scény asi 50—80 cm široký kužel. Ten je vlastně „hrací plochou“ pro rekvizity „černého divadla“. (Herci musí být ovšem v černých kápích s otvory pro

oči a na rukách, pracující s rekvizitami musí mít dlouhé černé rukavice, které splynou s pozadím.) Stojany s Medioru jsou před zrakem diváků kryty černými bočními šálami nebo paravany. Je výhodné, aby sametový paravan asi 150 cm vysoký a 400—500 cm dlouhý kryl i spodní část pod hrací plochou a tím i stolek s rekvizitami, umístěný pod světelným kanálem „černého divadla“. Pohyb rekvizit se tedy děje asi ve výšce od 150 do 250 cm nad podlahou jeviště.

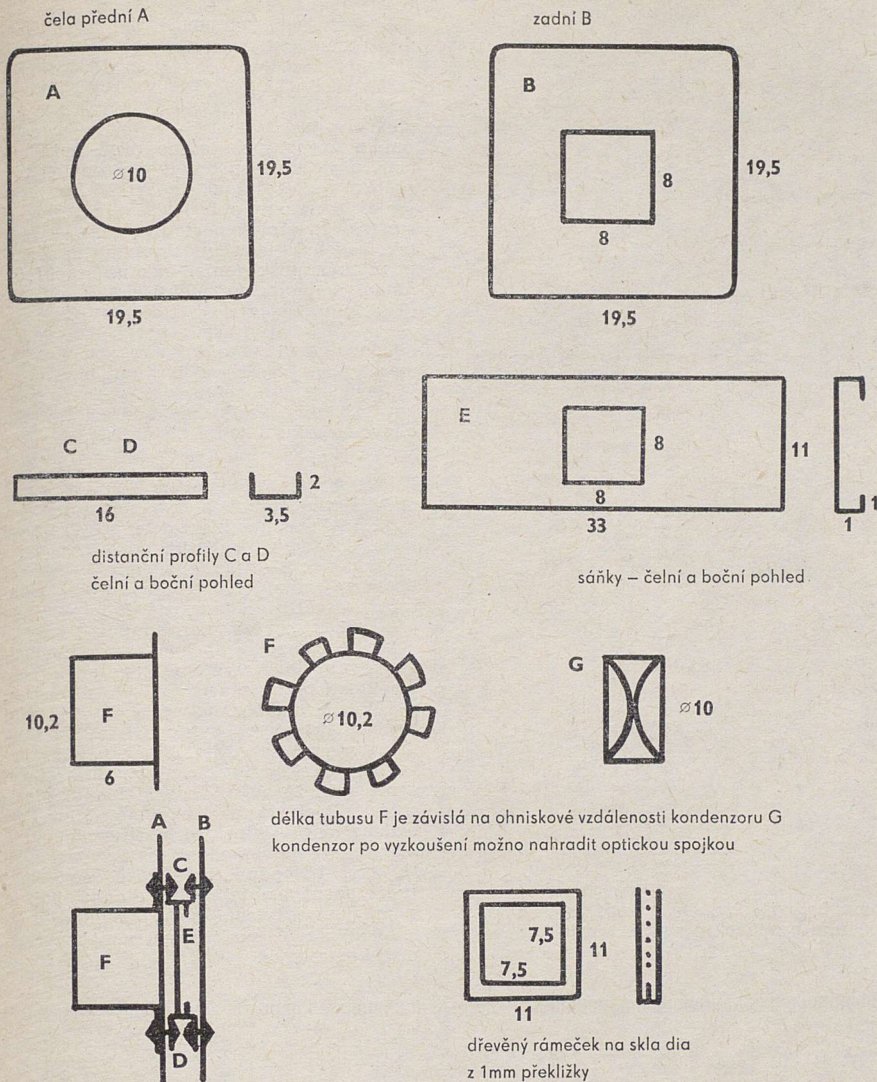
Efekty „černého divadla“ lze však provádět i pomocí luminescence popsané v AS 69/6. Herci mají opět černé kápě a rukavice a pohybující se rekvizity jsou malovány aktivními barvami — luminofoxy — svítícími barvami. Jejich ozáření se děje pomocí výbojek HPW 125W/220V.

Obě techniky, jak světelné kanály, tak luminescenci, lze ovšem sloučit a spojit v jediném představení — ale to už záleží na inscenátorech a jejich fantazii.

HOŘÍCÍ TRÍSKA

Narežiruje-li režisér herci, aby si cigaretu na scéně zapálil od imaginárního ohně v kamnech nebo v krbu, bývá to pro rekvizitáře značný problém. Stačí

DÍLY PROJEKČNÍHO NÁSTAVCE (míry v cm)

však jednoduchý efekt a je totiž vyřešena.

Šikovný elektrikář seřízne kousek hrubé latě podle připojeného obrázku, na seříznutou plošku nalepí uponem, nebo přibije čalounickými hřebíčky asbestovou plotýnku, na níž dvěma šroubky přichytí kousek spirály odporového drátu ze starého vařiče (lze ji však za několik korun koupit v Technomatu). Na spodní částí těchto šroubků M3 – M4 – připojí černý vodič z dvojlinky Yh asi 300–400 cm dlouhý. Na její konec připojí normální vidlici, kterou zasune do zásuvky převodového trafua 220V/24V cca 100–500 VA, které bude zapínáno přes jevištní regulátor. Při akci uchopí herec dřívko v krbu tak, aby svým tělem kryl přívodní káblík, a osvětlovač v kabině nažhává odporovou spirálku, od níž si herec cigaretu pohodlně odpálí.

Je samozřejmé, že i tento efekt se musí před představením vyzkoušet, aby při krátké spirálce nedošlo k jejímu přepálení. Naopak, byla-li by příliš dlouhá, nerozžhavía by se a cigareta by zůstala nezapařena.

JEVIŠTNÍ DÝM

Pokud režisér požaduje zadýmání „jednorázové“ – třeba při odklopení poklice z hrnce, postaveného na studenou jevištní plotnu, pomůžeme si efektem neelektrickým. Stačí totiž, když za dno hrnce bude nalita trocha kyslíčnicku vodičitého v řídkém roztoku, do nějž herec při odkrývání poklice nasype špetku hypermanganového prášku. V tom okamžiku začne se kyslíčnick vařit a z hrnce se vyvalí bílý, zdravý naprosto neškodný dým, který se za okamžik rozplyne v prostoru scény. Pozor, aby se ublajřící a mírně stříkající tekutina nedostala na herecký kostým. Vzniklá fialová skvrna by při čištění způsobila těžkou hlavu. Při troše opatrnosti a hlavně vyzkoušení celého efektu předem, kdy si ověříme potřebné dávky chemikálií, se však nic nebezpečného nemůže stát.

Krátkodobé zadýmání spojené s malým výbuchem lze získat pomocí stělného loveckého prachu, zamotaného v hedvábném papírku „spořiče tabáku“, jímž prochází tenký drátek (tzv. licna), který na dálku přes převodový transformátorek

220V/24V 100 VA přivedeme do zkratu. Přidáme-li ke špetce loveckého prachu 1–2 dkg speciálního dýmového prášku (vyrábějí ho v různých barevných odstínech a v balení po 1 kg závody Říjnové revoluce n. p. Bojkovice – dodává Divadelní služba n. p. Praha 1, Masná 15), vznikne při přivoděném zkratu i barevný dým. Celý princip tohoto efektu – velmi dobře použitelného v Drdových Hrátkách s čertem – je patrný z obrázku. Při použití stělného prachu však musíme postupovat nejvyšší opatrně a přípravu s provedením tohoto efektu svěříme jen svědomitému pracovníku. Stalo se totiž, že při větší dávce došlo k rozprsknutí hořícího prachu na kostým herce, který utrpěl značné popáleniny. Efekt je pěkný, ale vyžaduje opatrnost!

V Tylově Tvrdohlavě ženě hoří celý mlýn a dýmu musí být tedy podstatně víc. I v tomto případě si pomůžeme speciálním divadelním nebo filmovým dýmem, který dálkově zapálíme elektricky pomocí vařičové spirály.

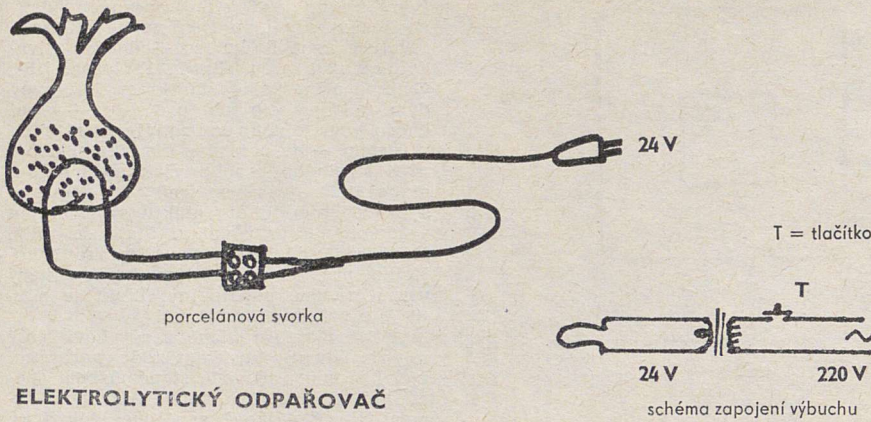
Příprava efektu:

Na nehořlavou podložku (plech s tabulkou asbestu) postavíme starší typ elektrického vařiče, který má viditelnou žhavicí odporovou spirálu, uloženou do drážek šamotové vložky. Na tento vařič postavíme starý plechový hrnec, nebo plechovku od okurek, které mají dno provrtáno několika dírami o $\varnothing$ cca 10 mm. Hrnec na vařič usadíme tak, aby alespoň několik děr bylo nad žhavicí spirálou. Potom už stačí nasypat na dno a zvláště na díry vrstvičku dýmového prášku. Vše postavít za dekoraci mlýna a na znamení inspicie dálkově vařič zapnout! Rozžhavená spirála dírkami zapálí dýmový prášek a z hrnce se začne vydatně dýmit, a to tak dlouho, dokud práškový obsah neshoří. Obsluze, která tomuto efektu asistuje, stačí kusem lepenky dým rozhánět. Ve spojení s blikajícími červenými reflektory je efekt ohně téměř realistický. I toto zařízení musí být za provozu pod dozorem, aby snad dýmový prášek nechtěl otevřeným plamenem a tím neproměnil efekt ve veliký defekt. K uhašení ohně v hrnci stačí vařič vypnout a hrnec přikrýt (zamezit přístup kyslíku).

ELEKTROLYTICKÝ ODPAŘOVAČ

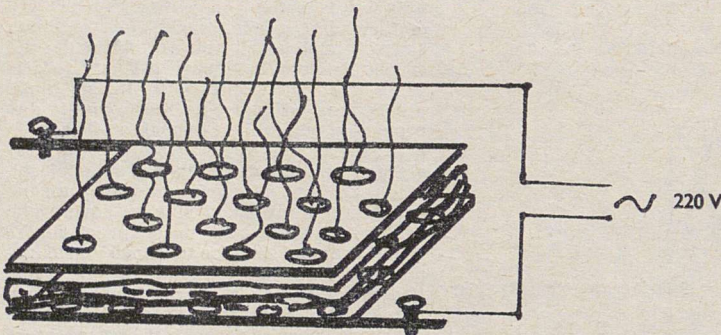
Dýmový – vlastně párový – efekt lze získat i pomocí odpařování. Jak je patrné z obrázku, stačí k tomuto efektu dvě mosazné plechové elektrody, do nichž jsou vyvrtány otvory o $\varnothing$ cca 10–15 mm a k nimž jsou připojeny kontakty elektrického vedení. Elektricky jsou od sebe obě elektrody odděleny vrstvou asbestu o síle asi 10 mm. Plocha elektrod je 10×20 cm. Je-li asbest prosáknut vodou a do elektrod přivedeno napětí, vzniká elektrolyza, při níž dochází k odpařování vody z asbestu.

Elektrody však mohou být i kulaté, snadno je potom uložíme na dno starého hrnce nebo jiné nádoby, jejíž dno jsme předtím zabezpečili některým izolantem – opět jím může být vrstva asbestu. Přívod od obou elektrod, provedený měděným drátem chráněným keramickými korálky, je veden z porcelánové zásuvky, namontované na boční stěnu hrnce. Potom už stačí zapojit sem obyčejnou žehličkovou šňůru. Na elektrody nalejeme trochu vody, aby se vsákla do asbestu, a efekt je připraven k použití. Asi dvě – tři minuty před potřebným dýmem elektrický obvod zapojíme a za chvíli se z hrnce začne „kouřit“.

ELEKTROLYTICKÝ ODPAŘOVAČ

schematické znázornění

BLÝSKÁNÍ

V mnoha hrách si autoři předepisují úder hromu a blýskání. Tento efekt je řešen

mnoha způsoby, často zapínáním a vypínáním pracovního světla jeviště, nebo dokonce „blikáním“ celého osvětlovacího

parku, čímž značně trpí nejen kontakty, ale i vlákna žárovek.

Lze si však jednoduše pomoci blyškáním pomocí tzv. nitraťotky — to jest vyřazenou žárovkou na fotografování (Fotolampa Narva 82/11 220V/500W), kterou zašroubujeme do korýtka, nemáme-li její stačí volná objímka. V tomto případě baňku žárovky zajistíme před nežádoucím rozprasknutím opletením tenkým tzv. růžičkovým drátkem. Korýtko nebo objímku umístíme pod jevištní osvětlovací most či na vrchol portálové věže — vždy tak, aby byla polohou chráněna před mechanickým poškozením. Pak už stačí fotolampu zapojit do elektrického obvodu přes solidní elektrické tlačítko, které dáme k dispozici inspicientovi. Potom na dané znamení několikrát za sebou stiskeme a efekt blesku je velmi přesvědčivý, zvláště je-li spojen i s efektem zvukovým, který obstaráme úderem na plechovou desku a jejím chvěním.

NEÓNOVÁ REKLAMA

Použití originálních neónových reklam je na našich jevištích z bezpečnostních důvodů (vysoké napětí) zakázáno. Proto se musí scénograf spokojit pouze s použitím zářivek — jejich různou barevností docílíme zabalením trubice do transparentní osvětlovací barevné fólie — nebo překročí k „neónu náhradnímu“.

Jak je známo, vede hmota skla i plexiskla (akrylon) světelné paprsky. Této vlastnosti tyčí z plexiskla lze s úspěchem použít na divadle. Jednoduchý reklamní emblém, který má svítit vlastní hmotou, natvarujeme nahřátím. Zapustíme-li konce této „reklamy“ do plechové krabice, v níž svítí žárovka, vede si hmota plexiskla její světlo a divák má dojem, že trubice svítí. Volba svítivosti emblému a jeho barva je dána velikostí žárovky ve skřínce, případně barevností emblému. Je-li „nosná hmota“ příliš dlouhá, pak je k jejímu prosvícení třeba několika světelných zdrojů, umístěných na obou koncích vodicí tyče.

V. M Ü L L E R

Dramatická novela v pěti kapitolách. Z kirgizského originálu přeložil do ruštiny Vasilij Aksjonov. Český překlad Ota Popp. Dilia 1972.

MAR BAJDŽIJEV

OSOBY: NAZI — ISKANDER — AZIZ — DĚVČE

Duel Mara Bajdžijeva patří nesporně k nejzajímavějším současným sovětským hrám a k dílům nejtalentovanějším. Jeho autor je mladý kirgizský dramatik, o němž se ještě těžko dají získat obsáhlá životopisná data. Pro diváky ostatních republik Sovětského svazu ho objevil známý Vasilij Aksjonov, který Duel přeložil do ruštiny. S úspěchem už byl hrán i v NSR a dá se předpokládat, že český překlad upoutá zájem našich profesionálních i amatérských divadelníků.

Příběh hry je prostý. Na břehu malebného horského jezera Issyk-kul tráví koncem léta svojí dovolenou dvojice — dalo by se říci milenecký pár — Nazi a Iskander. Celou hru, která je rozdělena jako dramatická novela do pěti kapitol, nás provází Nazi. Vypráví svůj příběh, komentuje situace už jakoby z určitého nadhledu svého pozdějšího poznání. Nazi je mladá dvaadvacetiletá prodavačka obchodního domu a jejím partnerem je vedoucí jejího oddělení, pětaticetiletý rozvedený muž. Je to opravdu láska, co spojuje ty dva, co poutá tuto mladou dívku k muži, který má již své zkušenosti a na vše kolem se dívá realističtěji, prost iluzí, ale i s jistotou nepřijemnou skepsi a cynismem? Na tuto otázku však ani jeden ani druhý neznají odpověď. Cítí pouze, že se potřebují, i když zprvu chápali svůj vztah jen jako flirt. Příchod druhého muže do života hrdinky je romanticky laděný a tolik podobný jejím někdejšími divčím snům. Aziz je mladý, zajímavý muž. Oba najednou pocítí vzá-

jemnou důvěru, sympatie. Snad kdyby byl čas, vzplanul by oba velkou a silnou láskou... Ale Azizovi zbývá jen několik dní života. Udělal něco, co v čítaných bývá označováno jako hrdinství. Pro Azize to byla nevyhnutelnost, povinnost. Tak jako pro lidi bývají ty stovky každodenních velkých i malých hrdinských činů, jež nestačí všechny zachytit magnetofonový pásek historie, ale které pohánějí lidskou společností dál a mnohdy jsou pro lidi očistou za utrpení a zlo.

Aziz je námořník. Sloužil na východním pobřeží země v hlídkovém člunu. Výbuch atomové ponorky zamořil prostor nebezpečným radioaktivním zářením. Bylo potřeba varovat blízkící se velký cestovní parník se stovkami pasažérů. Ale jak, když vysílačka se porouchala? Tři mladí námořníci obětovali své životy a projeli pásmem vstříc lodi, na jejíž palubě si snad ani lidé neuvědomili, co se stalo. Dva Azizovi druzi již následkům ozáření podlehlí a Azizovi ubývá síl... Nazi je jeho posledním setkáním mimo zdi léčebného sanatoria. Nazi je určeno vše, o čem snil, přemýšlel, co zůstane nenaplněno. Stojí nad propastí, ví, jaká ho v ní čeká smrt, a jeho blízkící se konec mu dává jakési morální právo hovořit o hodnotách lidského života a hovořit bez patosu, přirozeně, ale působivě. Jeho úvahy, jeho samotný čin, jeho poslední dopis — to vše jako katarze působí na vztah Iskandera a Nazi.

Ze hry vybíráme na ukázkou Třetí kapitolu.

HŠ

D U E L

Třetí kapitola

A už je zase ráno. Daleko na moři zpívá Iskander romanci „Jen pluj, loďko má...“ Já stojím na břehu a dívám se na jeho loďku, která je pořád menší a menší, až nakonec zmizí za skalnatým mysem. Vracím se ke stanu, vezmu si nějaký ilustrovaný časopis, listuji v něm jen tak, čist se mi jaksi nechce. Zakouřím si, dívám se na moře, vstanu, vracím se zase ke břehu, znovu hledím na prázdné moře, zase jdu zpátky ke stanu, vezmu do ruky časopis, odložím ho... Je mi hanba přiznat se sama sobě, že čekám Azize a trýzní mě obava: co když už nikdy nepřijede? Najednou kdosi tiše zapíská. Neotočila jsem se na písknutí, ale jenom jsem sebou trhla a nehybně strnula v křečovitém, nepřírozeném postoji.

AZIZ
Bon jour, madame! Soiré-poiré-moi!

Obrátila jsem se. Stál na břehu a držel za ruku velkého plyšového opičáka.

Madam, dovoluje si vás pozdravit můj dobrý přítel Bourbon Druhý. (Podává jí opičáka)

NAZI
Sympatický. (Vezme si opičí) Myslela jsem, že už nepřijdete.

AZIZ
Jak vidíte, jsem zase tady a dokonce nikoli sám.

NAZI
Proč jste přijel?

AZIZ
Neuhádnete? Všecko o mně přece víte. Počkám na příhodný okamžik a... Nemyslíte?

NAZI
(se usmála) Ale jděte, vyl Každý jsme vzali z jedné strany za ruku Bourbona Druhého, šli jsme ke stanu, sedli si a zapálili.

AZIZ
(na ní hledí úkosem) Jste vy ale hezká ženská!

NAZI
To je mi objev! Vaše žena byla taky hezká, ne?

AZIZ
A je i teď ještě hezká. Určitě. Ani asi moc nezestárla — dvaadvacet let.

NAZI
Miloval jste ji?

AZIZ
Snad, ale raději nevím.

NAZI
A když jste se ženil, taky jste nevěděli?

AZIZ
Všecko se to stalo tak nějak náhodou a dost nehezky, mám-li být upřímný... i svatba i rozvod... Víte, celý náš život, můj a kamarádů, tam byl strašně jednotvárný, primitivní. Ale ani jsme po složitějším netoužili, docela se nám to tehdy líbilo. Přes den hlídka na moři a večery na břehu: posezení při kytáře, vínko, milá děvčata. Jednou se jedna z dívek u mě zdržela o trošku déle, než

jí matka dovolila. Já se ráno probudím, koukám: ona se na mě dívá jak na svatý obrázek a bulí. Tak pojd', povídám. Přišli jsme na matriční referát tamního MNV, ještě než otevřeli, a dobrých patnáct minut jsme tam jen tak postávali přede dveřmi. Kamarádi brali mou ženitbu jako housku na krámě a já sám, upřímně řečeno, jsem taky příliš seriózně nepřistupoval k budoucímu rodinnému životu. Ale pak jsem vyjel na moře. Poprvé po svatbě, jako ženáč. Stál jsem v noci na stráž, díval se na hvězdy, na oceán, a najednou jsem si připadal neuvěřitelně krásně a ušlechtilé, dokonce i šťastný jsem byl. Hrálo mě u srdce pomyslení, že tam kdesi, za tou ohromnou spoustou vody, na mě čeká něžný a slabý stvoření, pro který znamenám jedinou naději a ochranu právě já, „statnej mořskej vlk“, rytíř bez bázně a hany a ne nějaký větroplach a hejsk. Měla mě ráda zrovna hystericky. Pořád se jí zdálo, že jsme najeli na minu nebo že mě zajali japonský piráti. Když jsem se vracoval, vždycky plakávala, chodila za mnou krok za krokem, chvěla se, jen jsem se na ni podíval, a tak to trvalo celé dva roky, co jsme spolu žili. Potom se ve mně najednou něco zlomilo. Tenkrát jsem si jasně neuvědomoval a nechápal ani celou situaci, ale teď se mi zdá, že jsem byl prostě umořený takovou láskou a že se mi asi zastesklo po mé dřívější pitomé svobodě. V té době se zrovna vrátil z armády její dřívější chlapec a já toho využil k nepěkným výčtkám, falešnému podezření, k hádkám. Asi to nešlo jinak. Udělal jsem jí život nesnesitelným a ona si jednoho dne sebrala saky paky a odešla ke své matce.

NAZI
A vy jste si strašně oddechli.

AZIZ
Bane, já se polekal, běžel jsem za ní, prosil, aby se vrátila, ale ona byla najednou nečekaně hrdá a pevná. Já tě, povídala, miluju a jenom tebe a proto nechci, abys mě trpěl ze soucitu. Tak to všecko bylo a — až je to jakkoli divné — všecko se zase obrátilo k lepšímu...

Zmlkl a zapálil si. Já taky mlčela, nevěděla jsem, co říct. Stejně si o mou radu neřikal. Asi to tak muselo být. V lásce vždycky bývá jeden slabý a druhý silný. A slabý — to je ten, kdo miluje víc. Slabost a nedostatek vůle toho milujícího působí na svou chladnokrevnějším jakousi krutou, sadistickou rozkoš... Co říkáte té tuctové historii?

NAZI
Proboha, co já tomu můžu říkat? Nevím... Snad jen to, že

člověk asi musí být sám, aby mohl být naprosto rovně a čestně, bezmezně poctivej. Nebejt k nikomu připoutanej, nemít žádný povinnosti, k nikomu, jako váš plyšovej opičák...

AZIZ
Mimochodem, toho Bourbona jsem vám přinesl jako dárek. Třeba vám nahradí toho medvídka... Pravda, sám je taky jen náhražka, jenom duplikát...

NAZI
A co se stalo s Bourbonem Prvním?

AZIZ
Ten umřel.

NAZI
Cože? Ten byl živý? Nebo zase žertujete?

AZIZ
Ne, byl to živý, až moc živý, dokonce drzý, impertinentní opičák. Tohohle už jsme si koupili jen jako památku na něj.

NAZI
A nač umřel?

AZIZ
Na radiaci.
NAZI
Na radiaci?
AZIZ
Byl zrovna na člunu, když se dostal do radioaktivní zóny. Bourbon chytil sto rentgenů a to je pro opice smrtelná dávka.

NAZI
A pro člověka ne?

AZIZ
Také.
NAZI
Na lodi byla také posádka?

NAZI
To víte, nebyl to žádný „Bludný Holanďan“. Tři tam byli plus opičák.

NAZI
A všichni...?
AZIZ
Aziz pokýval hlavou a zapálil si novou cigaretu.
Jak se to mohlo stát?

AZIZ
Hlídkový člun zjistil radioaktivní zónu. Vysílačka měla poruchu. Do zamořené oblasti se blížil velký osobní parník a aby mohl dát hlídkový člun světelný signál, musel přetnout radioaktivní zónu.

NAZI
A-a-ano, nedávno jsem kdesi četla o třech námořnících, kteří zachránili osobní parník. Nebo jsem to slyšela v rádiu? Ztroskotala tam někde atomová ponorka nebo co.

AZIZ
Ano, psalo se o tom.

NAZI
A všichni tři zahynuli?

AZIZ
Z toho není úniku.

NAZI
To znamená, že se vám podařilo náhodou...

AZIZ
Proč myslíte?

NAZI
Zřejmě jste neměl ten den službu.

AZIZ
Měl.
NAZI
(na něj pohlédne a rázem pochopí, jaká je pravda) Cože? Vy taky...? Ne... Teď už všechno chápu... Panebože, to je strašný! Řekněte něco.

AZIZ
Byli jsme v bezvýhodné situaci. Parník nebylo možné jiným způsobem varovat.

NAZI
Nemuseli jste přece projíždět tou zamořenou zónou!

AZIZ
Museli. Na parníku bylo dobrých tisíc lidí.

NAZI
Měli jste přece plný právo vyhnout se té zóně!

AZIZ
Co to je právo?

NAZI
Tak vy jste šli dobrovolně na smrt?

AZIZ
Věděli jsme, že s náma bude nejspíš amen, ale byli jsme všeho všudy tři a tam tisícovka... i děti... Kdyby byla bývala nějaká jiná možnost, to víte, že bychom ji radši zkusili, ale nebyla jiná možnost.

NAZI
A proto vy musíte umřít...
AZIZ

Ano. Je strašné na to pomyslet, ale... přece na to pořád myslím... Nikdy nezapomenu na okamžik, kdy parník změnil kurs a obrátil to kolem nás na bezpečné moře... Jako velký, osvětlený plovoucí barák vypadal... Snad ani po smrti na ten pohled nezapomenu...

NAZI
(se k němu přitiskne) Vy můj drahý... to je hrůza... jak zvláštně, divně uvažujete...

AZIZ
Stejně asi uvažovali ti, co umřeli v občanský válce, ve Španělsku nebo na vodárně u Oděsy... A taky Komarov, Gagarin nebo ti tři z léta jednadesátého.

NAZI
Mlčel jsem. Byla jsem úplně šokovaná tím, co jsem právě slyšela. Včerejší moje vyznání se mi zdálo trapný a styděla jsem se za ně do hloubi duše. Nevěděla jsem co říkat a co dělat. Chtělo se mi říct mu něco strašně krásného, ale nenapadlo mi v tu chvíli ani jediný vhodný slovo.

Tak vidíte, zase jsem vás vedl z míry. (Podívá se na hodinky) Bude pomalu oběd. Přijdu na to, že jsem zmizel, a nastane panika. Doktoři mě teď strašně pozorují, na každém kroku, zvláště poslední dny. Přijedu zase zítra. Ciao!

NAZI
Budu na vás čekat...
Odešel ke své loďce, odvázel ji, pustil na vodu, skočil do ní, odrazil se od břehu a odplul. A já zůstala stát s opičákem v ruce. Z dálek se nesl Azizův hlas: „Neublížujte Bourbonovi! Je to slavný zvíře! Věrná kopie nebožtíka!“ Když

už se Aziz skoro ztratil z dohledu, zase jsem se, stejně jako včera, najednou vyděsila, že ho už nikdy nespátím. Upustila jsem opičáka, rozběhla se k vodě, dala ruce k ústům a křičela touhle krásnou troubou na celé kolo:
Já jsem nedělala revoluci-i-ii
Já neumírala ve Španělsku-u-ul
Já nelítám do vesmíru-u-ul
Nezachraňuju parníky-y-y!
To nemůžu žít svůj malej obyčejnej život, ne-e-e?!
Abych v něm nebyla tak žalostně sama-a-a?!
Co mám k sakru děla-a-at?!
Vitr dul od moře. Odpověď nepřicházela. Stála jsem chvíli, pak jsem odešla od vody, zvedla jsem Bourbona a zhroutil se do písku.
HLAS ISKANDERA
Nazi-i-ii
V prvním okamžiku jsem chtěla někam schovat opičáka.
Nazi, pomů-ó-óci!
Položila jsem opičáka vedle stanu a šla jsem za hlasem z moře. Objevila se loďka a v ní stál Iskander a držel si koleno. Ruce měl celý od krve. Zavěsil se na mě, objal mě a tak jsme kráčeli ke stanu.
ISKANDER
Našel jsem krásný nový místo pro naše táboření. Chtěl jsem skočit z loďky, ale zachytil jsem za kotvu. Rána není hluboká, ale krve jak na jatkách! Posadila jsem ho, ošetřila ránu jódem a začala ji obvazovat. [Zasténá] Au, moc jsi to utáhl!
Povolila jsem obvaz.
Co když dostanu otravu krve?
NAZI
To je snadno možný.
ISKANDER
Co to říkáš za hlouposti?
NAZI
Žádný hlouposti. Dostaneš otravu a umřeš.
ISKANDER
[vylekaně] Myslíš? Myslíš?
NAZI
A co má být. Vezmeš to, jak to je, a umřeš. Uvažuješ někdy o smrti?
ISKANDER
Mám důležitější věci na starosti. [Usměje se]
NAZI
Jestlipak bys dovedl umřít, kdyby to muselo být?
ISKANDER
[se dotkne jejího těla] Teplotu, zdá se, máš normální.
NAZI
No, řekni, dokázal bys umřít kvůli lidem?
ISKANDER
Kvůli jakým lidem?
NAZI
No, kdyby k tobě někdo třeba

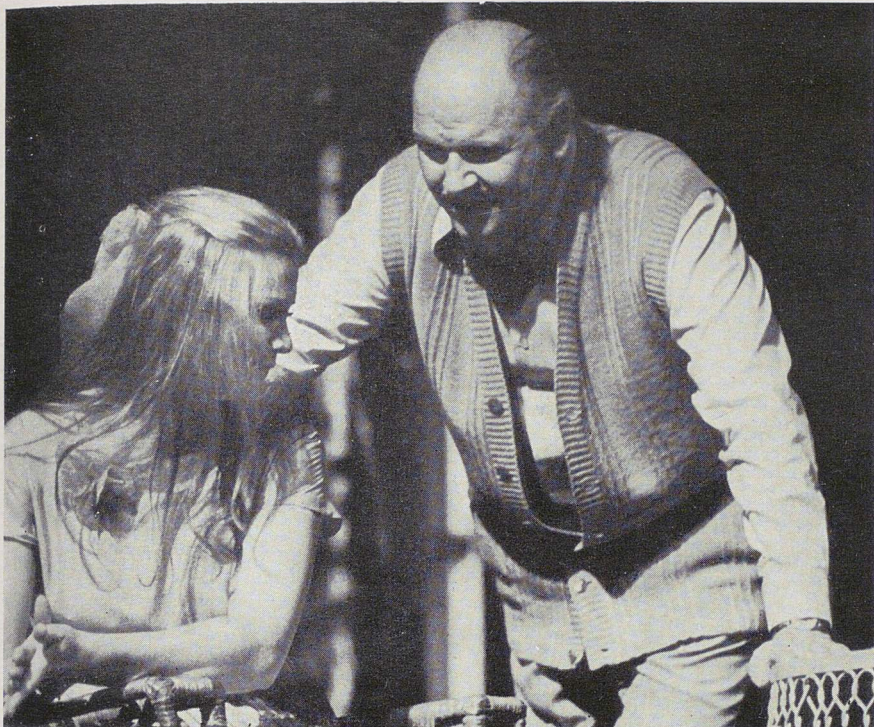
přišel...
ISKANDER
Kdo někdo?
NAZI
No, řekněme, pámbu. Přišel by pámbu a řekl by: „Iskandře, zemři, jinak zemřou tisíce lidí!“
Umřel bys?
ISKANDER
Co trojčíš, prosím tě, Nazi. Jsi zdravá? Děláš mi starosti. Ne-líbíš se mi.
NAZI
Řekni, byl bys ochotnej umřít?
ISKANDER
Ne.
NAZI
Radši ať pomřou tisíce druhých, jo?
ISKANDER
Když se jim chce, ať si umřou!
NAZI
A co kdybys najednou potkal člověka, kterej se rozhodl umřít za druhý?
ISKANDER
Bud' by to byl hlupák, nebo blázen, který touží po slávě.
NAZI
Jsi si tím jist? A nevíš náhodou, k čemu by mu byla ta sláva? Po smrti?
ISKANDER
[věcně] Když ne peníze, tak aspoň slávu! Myslíš, že je u nás málo takových psychopatů?
NAZI
Ty uvažuješ opravdu jako hokynář!
ISKANDER
To víš, profese! Jenomže, drahá, já říkám, co si myslím. Druhý si rádi berou fíkovy listy...
NAZI
To znamená, že ty by ses nikdy nedokázal obětovat?
ISKANDER
[se trochu zamyslí] Ale celkem vzato, možná že i dokázal, kdyby na to přišlo. Nejsem přece žádný zbabělec. Jenže lidí za to nestojí.
NAZI
Nestojí?
ISKANDER
Půjčka za oplátku: ty by ses dokázala kvůli někomu obětovat?
NAZI
Jednou jsem to už udělala.
ISKANDER
Ano? A kvůli komu?
NAZI
Kvůli mamince.
ISKANDER
A kdypak?
NAZI
Když jsi schoval to sukno.
ISKANDER
Co s tím má co dělat tvoje matka?
NAZI
Řekla tehdy: jestli půjdeš do kriminálu, vezmu si život. A já

dala přednost tobě.
ISKANDER
Matka přece věděla, že tě ne-nechám jít do vězení.
NAZI
Co to říkáš?
ISKANDER
Párkrát jsem ji tenkrát pohostil, všelijaký odstřížky látek daroval. Ona dobře věděla, že žádný manko neexistovalo.
NAZI
Vy jste byli domluvení?
ISKANDER
K tvému užítku.
NAZI
Ne! To není možný!
ISKANDER
Ale netvař se, prosím tě, musela to vědět...
NAZI
Já že to musela vědět? Jak můžeš tak...
ISKANDER
Já vím, pro tebe bylo výhodný, nic jako nevědět...
NAZI
To je lež! Všecko je lež!
ISKANDER
Tak ty si už nevzpomínáš na Nový rok? Jak se tvoje matka napila a všecko vybreptala? Stála jsi u okna a usedavě vzlykala. Já se kolem tebe motal až do samého rána a ženě jsem pak namluvil, že jsem proseděl celou noc na milici. Zapomněla jsi už na to? Nebo si to nechceš připomenout? Vzpomínala jsem si na ten hnusný večer, ovšem, nikdy jsem na něj nemohla zapomenout. Zaržl se mi hluboko do paměti jako tajná, skrývaná nemoc. Skousla jsem zuby a mlčela.
Tak vidíš, jak jsi ztratila řeč! Nechceš mi položit ještě nějakou další filosofickou otázku?
NAZI
Bože můj, jaká my jsme všichni sebranka!
Tváře jsem si zakryla rukama. Ani trochu se mi nechtělo žít. Radši bych se neviděla.
ISKANDER
[přistoupil k Nazi a položil jí ruku na rameno] Ty jsi na to, štěně, přišla až teď. Já to vím už od té doby, co mýho tátu pomluvil a dostal do kriminálu jeho nejlepší kamarád a co se jeho druhé nejlepší přítel přilepil na maminku a nakonec shrábnul náš byt a nás vystěhoval na ulici. Všichni se nás začali stranit, maminku nevali nikde do práce, já se nedostal tři roky na vysokou. Bratr a sestra byli ještě maličké a my s maminkou jsme před níma tajili pravdu o tátovi. Namlouvali jsme jim, špuntům, že dobývá severní pól, ale lidé si dali záležet. Nedali si ujít příležitost, aby jim otevřeli

oči. Každý den byla bitva o kousek chleba. Po nocích jsem na nádraží vykládal vagonu uhlí, shnilý melouny, začal jsem kšeftovat, s čím se dalo. Pak se maminka těžce rozstala. Poprvé v životě jsem se sebral a šel k přibuznejm, aby nám půjčili deset rublů. Sotva jsem od nich odešel, přišli na to, že zmizely zlatý hodinky a všem to bylo hned jasné: to udělal on, to hladový vlče šmelinářský! Nakonec našli hodinky za otomanem — jejich mrňous je tam zašantročil. A já v noci vylátil těm přibuznejm všechny okna v domě. Chytil mě a zbílil, že na mně kousek zdravý kůže nezůstal... Takoví jsou ty tví lidi! A pro ně by měl člověk nastavovat kůži? Možná, že někde existují světlíci a světlíce, ale já je ještě neviděl. Pud sebezáchovy, hlad, žízeň, sex — to je jediný, co dneska hejbá lidma. Všecko ostatní jsou jen morální řečičky, propaganda, klamání sebe i druhých.
NAZI
A to je všecko, jo? Na tom to končí?
ISKANDER
Hmota, cvrčku, pohyb hmoty, spojování a rozdělování, nic než fyzika a chemie a světelný vlny. Správně nás to učili. Marx nadarmo neříká: stálej pohyb, stálý ničení a tvoření — to je podstata života. Tak nač ze sebe dělat svatoušky...?
NAZI
Nalej mi!
ISKANDER
[kulhá k autu, vezme koňak a v tom si všimne opice] Co to je za strašidlo?
NAZI
Bourbon Druhý.
ISKANDER
Kde se tady vzal?
NAZI
Ztratil ho zřejmě nějaký... blázen...
Odkopl opičáka, šel ke mně, nalil koňak sobě i mně. Napili jsme se.
Nalej mi ještě!
Nalil a já zase jedním douškem vypila.
Eště!
ISKANDER
To by ti už mohlo stačit!
NAZI
Lej — a nebud' krkoun!
Podíval se na mě a nalil ještě jednou.
Eště!
Znova dolil.
Eště, k sakru! Eště!
A koňak tekł přes okraj sklenice.

Na titulní straně obálky Stanislav Kahuda jako učitelský mládenec Partes ze hry V. K. Klicpery Každý něco pro vlast. Foto P. Štoll

Amatérská scéna, ročník IX [Ochotnické divadlo, ročník XVIII], číslo 10, říjen 1972. Vydává ministerstvo kultury v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46. — Redakce: Jiří Beneš [vedoucí redaktor], Pavel Bošek. — Grafická úprava: Nina Roháčková. — Technická redakce: Jana Zubíková. — Adresa redakce: Praha 2, Vinohradská 2, telefon 22 10 57. — Tiskne Státní tiskárna, n. p., závod 2, Praha 2, Slezská 13. — Rozšiřuje Poštovní novinová služba, informace o předplatném podává a objednávkou přijímá každá pošta i doručovatel. — Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs. — © Nakladatelství Orbis, n. p., Praha 1972.

Svobodovy snímky z inscenace Millerovy hry Všichni moji synové

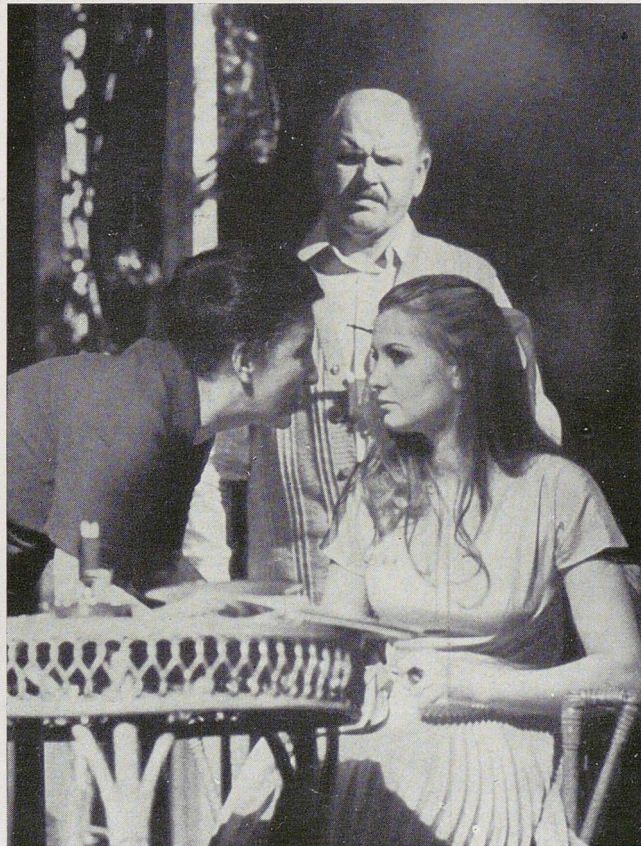
MLÁDÍ A MLÁDÍ

Dlouho jsem neviděl na scéně Národního divadla tak zralý ženský herecký výkon. Navíc herečky, která kromě svého talentu má i vznosný půvab, ženskou přitažlivost a dívčí křehkost. Říkám tohle všechno nejen jako poklonu, naopak, nejsou to z mé strany prázdná slova...

Eliška Havránková vstoupila na prkna ND ve hře Arthura Millera Všichni moji synové jako host. Domovský patří do Jihočeského divadla v Českých Budějovicích. Dlouho jsem však neviděl tak skvělý nástup mladé talentované herečky. Nezůstane-li v ND, ať už pro to či ono, ochudí tím tato scéna velmi citelně své možnosti. Eliška Havránková je totiž ideální typ pro řadu postav, které jsou zde v posledních letech bez řádného obsazení. Jsem dokonce přesvědčen, že při vši účtě k stávající Desdemoně, byla by E. Havránková hned skvělou Desdemonou. Abych uvedl jen příklad.

Anna Deeverová, kterou Eliška Havránková vytváří v Millerově dnes již pětadvacet let staré, leč stále aktuální hře, je mladá Američanka, která chce žít po svém, bez kazajky cizích názorů, chce zapomenout na drama, které prožila v mladém manželství, chce znovu, krásně a lidsky žít. Není to lehkomyslná žena, naopak, cítí velmi jemně, co je pravda a co lež, a tyhle hranice rozeznává i v hodnocení své vlastní rodiny. Ještě jednou se zamiluje, do bratra svého bývalého muže, který zcela mlád zemřel ve válce. Chtěla by začít všechno znovu, jenže cesty života jsou někdy jinak vyznačeny, než vůle těch, kteří po nich jdou...

Eliška Havránková má velikou kulturu pohybu, pěknou dikci, dovede přirozeností zaujmout a strhnout. Takové herecké mládí nepřichází na scénu ND příliš často. Myslím, že nepřeháním, říkám-li tohle všechno po zhlédnutí jedné jedinké role. Ostatně, od té doby jsme mladou herečku viděli i na obrazovce a potvrdilo se jen naše tušení, že o ní na pražské scéně jistě ještě hodně uslyšíme. (AFU)

Dana Medřická v Millerově hře Všichni moji synové. Inscenace činohry ND, foto Svoboda